

P. RAMI
DIALECTICÆ
PARTITIONES

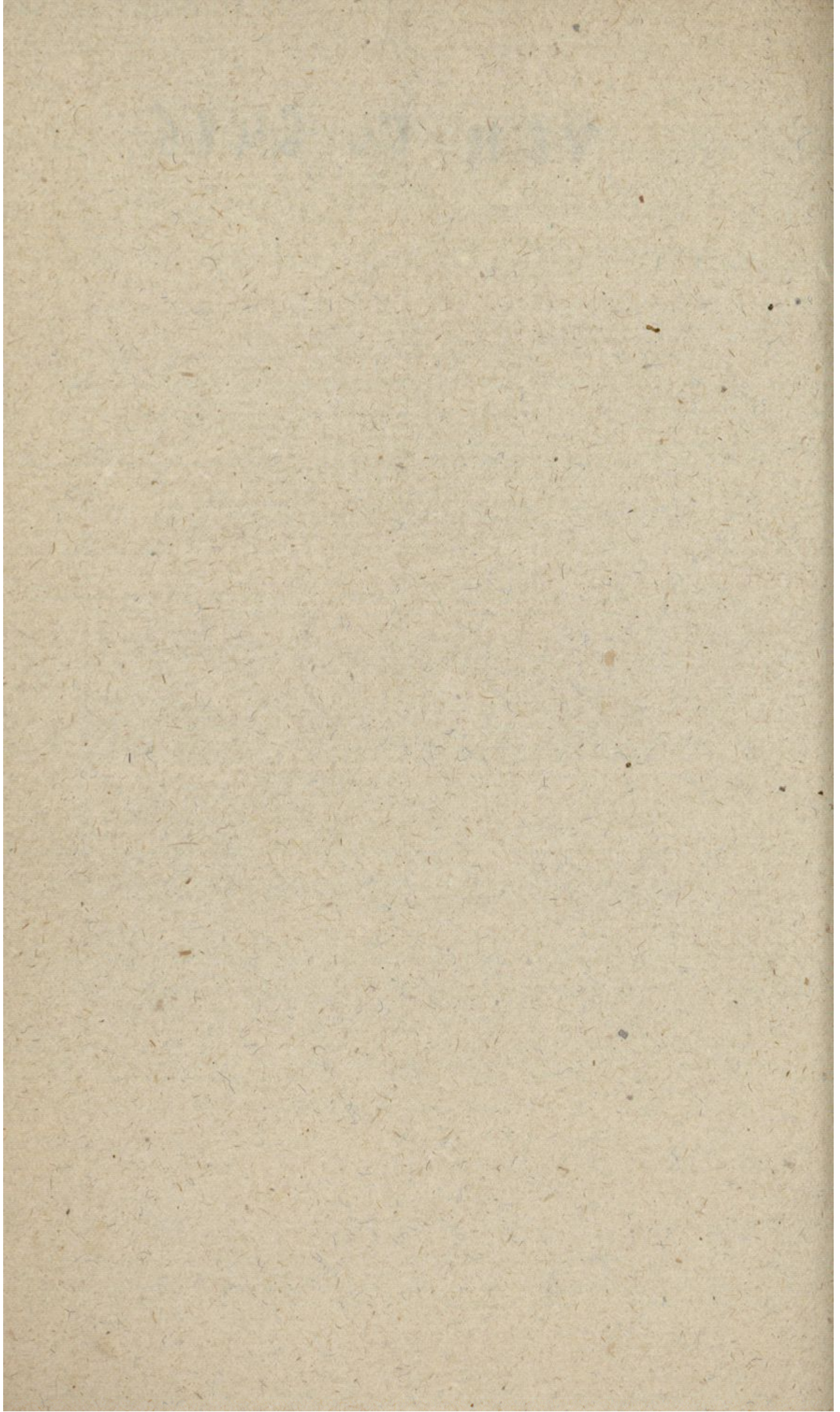
PARISIIS
1643

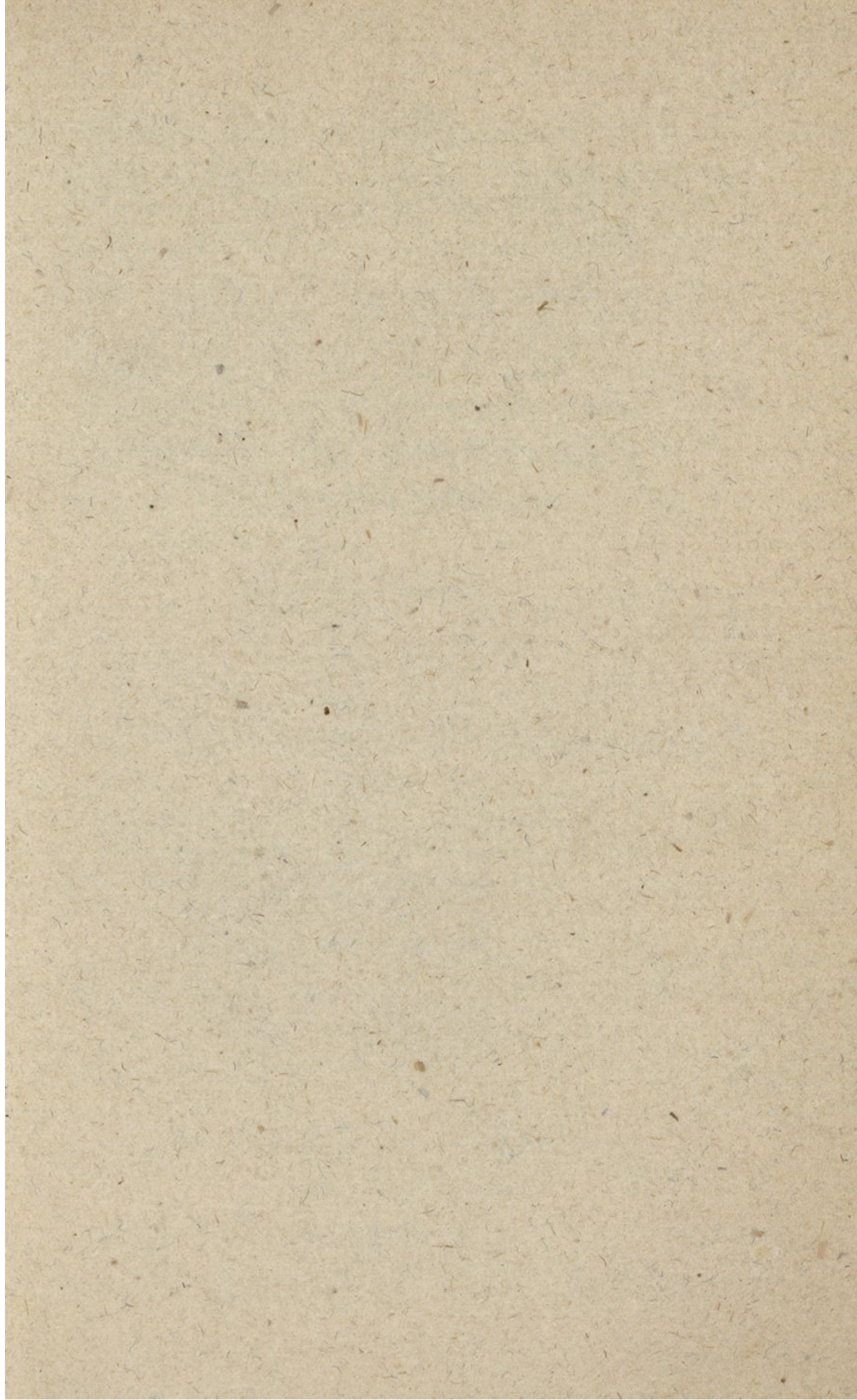
6486

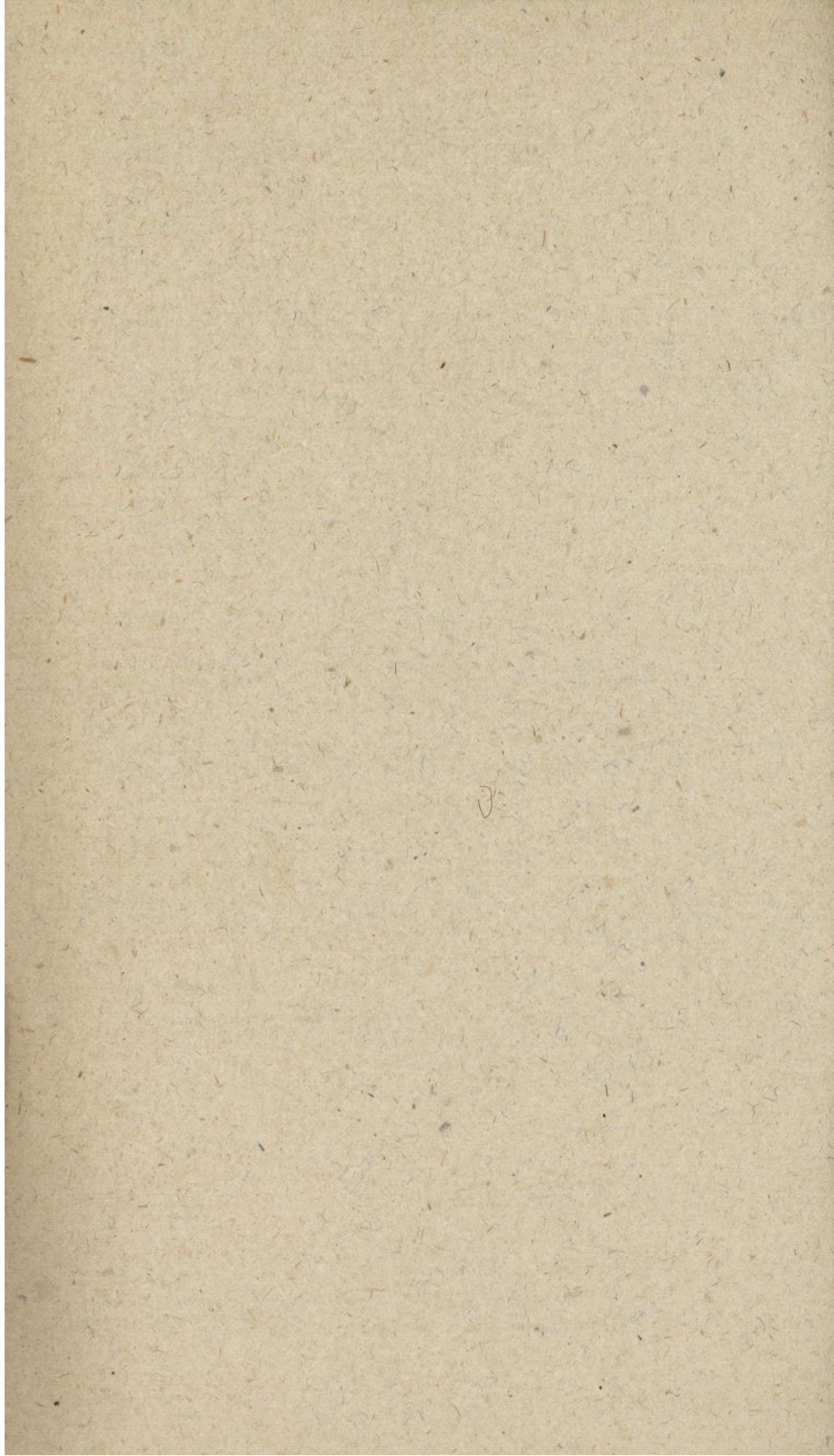

VCH 6-6486

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

1891-1892
VOLUME 1

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

1891-1892
VOLUME 1

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

1891-1892
VOLUME 1

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

1891-1892
VOLUME 1

Petri Rami

VEROMANDVI

DIALECTICAE PARTI-

TIONES, AD CELEBERRI-

mam & illustrissimam Lutetiae

Parisiiorum Academiam.

BIBLIOTHEQUE

de

MR COUSIN

6486

Cum priuilegio.

Excudebat Iacobus Bogardus

PARISIIS,

1 5 4 3

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

PHYSICS DEPARTMENT

RECEIVED
JAN 10 1961
FROM THE PHYSICS DEPARTMENT
OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
PHYSICS DEPARTMENT
RECEIVED
JAN 10 1961
FROM THE PHYSICS DEPARTMENT
OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
PHYSICS DEPARTMENT
RECEIVED
JAN 10 1961
FROM THE PHYSICS DEPARTMENT
OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
PHYSICS DEPARTMENT
RECEIVED
JAN 10 1961
FROM THE PHYSICS DEPARTMENT
OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PETRI RAMIDIA
LECTICAE PARTITIONES
AD CELEBERRIMAM
& illustrissimam Lutetiae Pa-
risiorum Academiam.

Vtinam possis, ô doctri-
narum, vir-
tutum que
omniũ pa-
rens acade-
mia, tam multos annos bea-
tissima florere, quàm mul-
tis singularis gloria tua di-
gna est: & ego speciosissime
A ij lau

PETRI RAMI

laudis huius honori tam liberaliter inferuire, quàm libenter & studiose velim: fieret profectò, vt omnes annos omnis generis nobilitate floureres: & in liberalissimam studiorum meorum parentem, si non officiosissimus, certè non negligentissimus omnium, nec ingratis-
simus iudicarer. Atque iam optati, votique mei partem non dubia testificatione polliceri tibi possum: partem nulla inertia deterritus, nul-
lòque

DIALECT. PARTIT.

lôque animi languore debilitatus desperare nō debeo. Etenim quo certioris auctoritatis argumento gratissimam ætatum omnium vitam augurari tibi possum, quàm quòd omnium scientiarum laudes, omniùmque ingeniorum virtutes vna in familia complexa es? An est quisquam qui hoc ignoret cum hanc celsissimam, nobilissimámque virtutis, & sapientiæ sedem diligenter aspexerit, non videat in tanta
re-

PETRI RAMI

rerum optimarum vbertate
alios diuino quodam chri-
stianæ pietatis, & religionis
amore ad sacrosanctū Chri-
sti euangelium profitendū,
predicandūque rapi? alios
ad hominum vitæ, salutis-
que defensionē procreatos
ad medicinę studium duci?
alios sanctissima, pulcherri-
māque potentium cum hu-
milibus, mediocrium cum
vtrisque concordia commo-
tos, legum, iurisque maxi-
mas molestias perpeti? alios
mira-

DIALECT. PARTIT.

mirabilium rerum præstan-
tia, constantiâque delecta-
tos syderum motus, coeli-
que cursus rimari? alios am-
plissimæ, & ad communem
omnium vtilitatem compa-
ratæ professionis delectati-
one captos, iuuentutis insti-
tutionem laboriosissimè, vi-
gilantissimèque tueri? hæ
tot, ac tantæ laudes alumnae
tuæ sunt, à quibus exiguum
humanæ vitæ curriculū im-
mēsis eternitatis spatiis pro-
pagatur. hinc excellentium
virtu

PETRI RAMI

virtutes animorum, vel ab
ipsis alienissimæ doctrinis
immortalem gloriam, &
sempiternæ vitæ fructum
sunt assecutæ. Itaque non &
alienis meritis tantum veræ
gratiæ literæ tribuēt, & gra-
tissimam, charissimamque
matrem despicient: imò ve-
rò amabunt, colent, lauda-
būt, & se fortunatissimas iu-
dicabunt, si quātum immor-
talitatis habeant, id totum
tibi, tuæ famæ, tuo nomini
largiantur: ac vehementer,
puto,

DIALECT. PARTIT.

puto, verebuntur vt tantæ
gloriæ, tantæque dignitatis
amplitudo possit à doctri-
nis omnibus immortalitate
compensari : statum igitur
integerrimum, pulcherri-
mumque perpetuò retine-
bis, & equalem temporibus
vitam commendatione ho-
minum, ac celebratione cla-
rissimam, florentissimam -
que deges. Quapropter hac
voti parte persoluta ad reli-
quam partem nuncupatio-
nis aggrediar, ad quam per-
sol-

soluendam animi tibi deuo-
uendi materiam grauissimā
quidem mihi, nec tamen à
splendore tuo prorsus alie-
nam suscepi. dialecticæ vir-
tutis constituendæ laborem
dico, quæ diuturna valetudi-
nis calamitate sic afflicta est,
vt non solū inueterata mor-
bi pernicie desperata sit, sed
naturæ sensûsque prioris o-
blita, vix ac ne vix quidē cu-
rari velit. Rē, inquires, sum-
mis philosophorū ingeniis,
studiisq; quæsitā, disputatā,
tra-

DIALECT. PARTIT.

tractatam, bísque millesimo
ferè antehac anno laudatá,
& probatam quando corru-
ptam esse dicis, aut qua ra-
tione sanandam? Dicam, ô
bonorum omniũ princeps
academia, & quidem pleni-
us, & vberius, vt quæstioni
tuæ diligentius satisficiam.
Sic igitur ex Platonis testi-
monio didici Prometheum
antiquissimum philosophũ
quædam circa dialecticam
principia mouisse, breuibús
que monitis mirabiles sapien-
tiæ

tia fontes aperuisse: vnde
 Vulcani, Mineruæque arti-
 ficiosam pariter cum igne
 sapientiam de cœlo clepsif-
 se dictus est. Zenoni tamen
 Eleati (fortasse quòd illa ve-
 terū monita primus in quā-
 dam speciem artis inclusit,
 atque in his adolescentes ex-
 ercuit) inuentionis huius lau-
 dem tribuit Aristoteles, &
 certè Zeno Socrati quædam
 huius artis præcepta tradi-
 dit. Hippocrates Zenonis
 vel æqualis, vel eius succe-
 scens

DIALECT. PARTIT.

scens ætati hæc vsu maiore
confirmavit, aliâque paucis
literis notavit. Plato (cuius
ore loquitur Socrates) vete-
rum inuenta mirificè ample-
xatus diligēter exercuit, do-
cuit etiam sapienter, & co-
piose auxit: sed debet tanto-
plus dialectica Platoni, quā
superioribus, quòd eam ar-
tium reginam, deâmq̃ue
statuit, perpetuóque novis
laudibus afficit. Hæte-
nus simplex observatio na-
turæ fuit perspicua, sine vlla
ob-

PETRI RAMI

obscuritate, & difficultate
cognitionis. Platonem secu-
tus Aristoteles incredibili
labore, & diuturno sagacis
obseruationis studio nō de-
scriptas adhuc inuentionis,
nec inuentas ratiocinationis
artes, tanquā abditas in oc-
cultis antris pretiosas auri
venas indagauit, eruit, protu-
lit: sed protulit tantum, nu-
mum nō percussit: ideoque
(si tamen eius vllum testi-
monium in scriptis accipi
potest, quæ illi tribuuntur)
cū

DIALECT. PARTIT.

cū inuentionis eius laudē
sibi totam assumat, & ab eo
dem nunquam doctrinam
vllam & inuētam primum,
& omnibus numeris abso-
lutam iudicet, inuenti prin-
cipij gratiam postulat, omis-
sorū veniam deprecatur:
veruntamen (vt dixi) cū
res tot, & tantas eruiſſet so-
lum, & protuliſſet, post hūc
philosophum inuentus est,
(cuius extent monimenta)
nemo, qui cum maximas il-
li coeleſti patri gratias egis-
ſet,

PETRI RAMI

set, quòd hominum generi
tam foecundum, támque po
steritatis studiosum ingeni
um dedisset, tum massas il
las Aristotelis laboribus ef
fossas in fornacem coniice
ret, distingueret aurum ab
argento, stanno, plumbo, nu
mum cuderet, et signaret: de
his enim qui quadringentis
post Aristotelem annis vi
guerunt, audiuius tatum,
nihil legimus quod ad hanc
artem constituendam valde
pertineat: qui autem mise
ris

DIALECT. PARTIT.

ris deinceps, & imperitis tē-
poribus ad hanc artem se
contulerunt, cū in **A**risto-
telis nomine conscriptos li-
bros incidissent, satis se sa-
pientes existimarunt, si ho-
minis illius inuenta non di-
co iudicio, & vsu consequi,
sed superstitione admirari,
& velut oracula dei cuiusdā
maximis, & occultissimis ce-
remoniis nobis (agrestibus,
videlicet & prophanis) in-
terpretari possent. Itaque ru-
dem, & indigestam illā re-
rum materiam componi &

informari nefas esse credide-
runt, sed tanquam vates qui-
dam Pythagorei hoc vni-
cum religiosæ philosophiæ
fundamentum statuerunt.

Ipse dixit, ergo uerum.

Attamen quoniã hac authori-
tatis umbra tantopere sunt
oblectati, de libris, consiliõ-
que sui principis paulo dili-
gentius inquirere debue-
runt: ne non tam religiosè
Aristotelis doctrinã, quàm
superstitiosè commentitiam
philosophi personam sequi
viderentur. Nam si germa-

DIALECT. PARTIT.

nos illos (in quibus tamen magna inuentionis, iudicijq; perturbatio fuerat) Aristotelis de hac arte conscriptos libros habere se existiment, fortasse fallentur: & si haberent, potius tamen Aristotelis consilium, quàm scriptũ, & mens, quàm manus sequenda videretur. Itaque (si lubet) adfint, atque animaduertant, & qua tempestate tantum naufragium fieri potuit, & quo argumento factũ cognoscatur, intelligant. Prius itaque de occasione tā

ti mali dicamus. Primi peripatetici (si Straboni, Plutarchoq; credimus) libris Aristotelis vsque ad Syllæ tempora caruerunt, & commentariolis, rebúsque è schola deductis, perque manus traditis philosophati sunt. Aristotelis nanq; libri ad Theophrastum, deinceps vnà cū ipsius Theophrasti libris ad Neleum (qui vtrunque audierat) ab hoc ad hæredes imperitos peruenerunt, à quibus tum ignorantia rerum abiecti, tum regum At tali-

DIALECT. PARTIT.

talicorum eos ad ornamento
bibliothecæ conquire-
tium metu sub terra occulti-
tineis scilicet conficiendi ia-
cuerunt: deinde Apelliconis
(cui magno precio venditi
fuerāt) malitia mutilati sūt:
dū enim cicatrices putridis
corrosionum locis amputan-
dis tegere, & velare, quàm
ægras plagas sapienti medi-
co curādas committere ma-
luit, veteri malo malum gra-
uius addidit, & quæ corrige-
re voluit, omnino depraua-
uit. Tandem à Sylla Romā

PETRI RAMI

delati sunt, & opera Andro-
nici Rhodij tunc primum
diuulgati: à quo tabulæ con-
scriptæ summam Aristote-
licæ disciplinæ complecten-
tes: quæ Aristoteli postea
videri possunt attributæ.
ideoque Plutarchus nomi-
natim ait eas esse non Ari-
stotelis, sed Andronici, hinc
naufragij metus, & iniquæ
suppositionis suspicio, ne de
speratis Aristotelis vigiliis
veteres imitatorum eius, &
æmulorum scholæ, aut recen-
tes Andronici tabulæ in pos-
sessio-

DIALECT. PARTIT.

sessionem quasi caducam
inuaserint, & facili apud a-
mantes suasionem vacuum no-
men occupauerint. **H**abes
quomodo perire tanti phi-
losophi labores, & qua nu-
be tempestatis exorberi po-
tuerint. Reliquum est vt dis-
iectas tabulas in aliquo por-
tu reperiamus, vnde naufra-
gium factum cognoscatur.
Portus hic in **C**icerone no-
bis erit, qui libros illos ve-
ros à Sylla **R**omam delatos
diligēter legit, in quibus (et
si mutilatis) **A**ristotelis elo-
quen-

PETRI RAMI

quentiam satis admirari nō
potest: hinc illa, flumen au-
reum fundens Aristoteles,
prudentiā cum eloquentia
iungens, orationis ornamen-
ta, pigmentaq; , incredibilis
dicēdi suauitas, & copia, ab
eo mira laudis varietate ce-
lebrantur: quid, quòd idem
Aristotelis consuetudinem
in philosophando sepe com-
memorat? Aristoteles, ait, de
rebus in vtramque partem
dicendi exercitationem in-
stituit, eaque ipse princeps
usus est: quid, quòd se dialo-
gos

DIALECT. PARTIT.

gos Aristotelis ait imitari,
& illius more singulis in li-
bris proœmiis vti? Cedo,
vbi sunt fluminis illius fon-
tes? an vetustate temporum
(vt magna quædam flumi-
na) exaruerūt? vbi sunt Ari-
stotelis in contrarias partes
scriptæ disputationes? an vi-
uus circa omnia trepide du-
bitauit, mortuus eadem con-
stanter asseuerauit? vbi sunt
dialogi? an qui in monimen-
tis suis victurus erat, & sua-
uiter cum posteritate collo-
cuturus, repēte miraculo ali
quo

quo mutatus obmutuit? &
 vita rursus priuatus eua-
 nuit? vbi sunt procœmia? an
 modestus, & gratus magi-
 ster, dum viueret, allicere ad
 se cognoscendum lectores
 voluit: mortuus interdictis
 audientes esse quasi tyran-
 nus imperauit? An Aristote-
 lis eam se Cicero consuetu-
 dinem impudenter ait imi-
 tari, cuius vmbram in Ari-
 stotelis libris nullam vide-
 rit? hæ sunt illius naufragij
 tabulæ, quæ quia pictis ho-
 rum commentariorum, quæ
 cir-

DIALECT. PARTIT.

circunferuntur, somniis nullo modo respondent, quid dubitamus certam calamitatem potius deplorare, quam vana commenti specie desideria nostra consolari? Age porro prudentes, & scientes fallamur, libris istis secundum Aristotelis appellationem vindicias demus, eloquentissimum philosophum subditiæ infantiae patrem esse tantisper dum vanus amor depouatur, iubeamus: quid? præclarissimum illud Aristotelicæ mentis, certissimumq;

PETRI RAMI

consilium damnabimus, ut
dubiam, periculosamq; ma-
nus opinionem sequamur?
Nam cum multis aliis ve-
rissimis laudibus admirabi-
lis Aristoteles semper sit ha-
bitus, tum nulla verior, nec
maior ei gloria tribuenda est
quam quod veritatis patro-
cinium omnibus vel pieta-
tis officiis anteponendum iu-
dicavit: nempe vir magnus
& alta quadam mente præ-
ditus ut in agricultura, sic in
philosophia statuebat maio-
rum labore posterorum in-
du-

DIALECT. PARTIT.

dustriam non retardari, sed
excitari oportere. illic enim
etsi pater summam in aran-
do, ferendóque diligentiam
adhibuerit, si tamen filiulus
lolium, aut auenam frumen-
to admistá conspiciat, nō du-
bitabit vltro tollere, & hoc
argumento patri studiū vo-
luntatis, & animi sui proba-
re: sic in philosophia, atque
in omniveritatis studio, quā-
uis veteres doctores, ac ma-
gistri multa excoluerint, ma-
gnam optimarum instituti-
onum sementem fecerint, si
ta-

tamen non vsquequaque a-
 ratrum prefferint, si falsarū
 opinionum femina quædā
 imprudentes admiscuerint,
 honestissimum certè, & lau-
 datissimum laborem credi-
 dit Aristoteles antiquæ se-
 mentis messem accuratè fa-
 cere, diligenter expurgare,
 vitiosum granum vel mini-
 mum detrahare, nullū enim
 animi paruum, aut negligē-
 dum vitium est. Itaque cum
 veterum philosophorū om-
 nium, tum maximè Plato-
 nis (quem tot annos audie-
 rat)

DIALECT. PARTIT.

rat) decreta non simplici, &
improvida credulitate secu-
tus est, sed ad seueram iudi-
cij libram perpendit: suisq;
ponderibus examinauit: ad
hoc opus certatim omnium
philosophorum concursus
vndique semper factus est:
hoc Aristoteles præ cæteris
cum summa laude factita-
uit. ideóque nobis hoc ad
imitandū sanctissimū consi-
lium proponit: huc nos ad-
hortatur. Quamobrem cū
in his (audebo enim iam li-
berius Aristotele ipso præ-
fer-

PETRI RAMI

sertim authore, atq; adhortatore) siue Aristotelis libris, siue Aristoteleorū cōmentariis, & tabulis omnia spinis inuoluta, captioso genere sermonis obscurata, caput pedibus, & vtrisque reliqua mēbra velut in chaos confusa non certos, & natura terminatos fines huius disciplinæ describi: sed tot partes existimari, quot de ea libri cōfici potuerint, ne dici quidem tot versuum millibus quid sit dialectica, vsum præceptorum prorsus ignorari

DIALECT. PARTIT.

rari cernerem:putaui primū
quærendum quæ vis esset
eius rei,quam ratione,& ar-
tificio institutam optarem:
quæ,& quot virtutes essent,
& ad quam hominum utili-
tatem comparatæ.Itaque cū
vniuersam quandam,& ho-
minum propriam virtutem
rationem esse iudicārē, qua
deos immortales,& seipſos,
cæteraque omnia cognouif-
ſent,qua singulares ſibi do-
tes ingenitas ad orandum,
numerandum,metiendum,
canendum,& reliquas artiū

PETRI RAMI

laudes persequendum exci-
tassent, rationis doctrinam
omnium rerum cognosce-
ndarum, & ordine constituē-
darum artificem iudicaui:
quo posito quid melius,
propiusve fuit, quàm natu-
ram consulere? explicatiōis-
que huius primam confor-
mationem ab ea petere? feci,
& in præcepta monitiones
naturæ contuli, inuentionis,
& iudicij vias distinxi: in iu-
dicio tres gradus separavi,
primi partem in Aristote-
leis scholis turbatissimā de-
tra-

DIALECT. PARTIT.

tractis spinis in ordinem re-
degi: partem ex aliis transtu-
li: secundum à Platone dili-
gentissimè traditum adscri-
psi: tertium in eiusdem re-
pub. paulò secus indicatum,
ad institutum nostrum ple-
nius explicare contendì: ex-
ercitationem totius institu-
tionis latioribus spatiis defi-
niui, quòd hæc pars vt maxi-
mè omnium esset tractanda
in studiis, atque exigenda,
ita neglecta, desertaque sem-
per fuit. Denique dialecticę
imaginem breuiter, & suc-
cin-

PETRI RAMI

cinctè generum, formarum-
que perpetuis quasi linea-
mentis adumbrare labora-
ui: tantum ut cōsiliij conatū,
& studium voluntatis osten-
derē: in maiore ocio (si for-
tè manus hæc prima proba-
retur) absolutius exprime-
rem: laudes tamen omnes
complecti generatim stu-
dii, ut aliquando splenden-
ti igne illo (quem cœlestem
vocat Plato) animæ nostræ
optima portio ex eodem i-
gne constans recreata, natu-
ralique luci restituta, & cæ-
te-

DIALECT. PARTIT.

terarum rerum, & sui imprimis longè gratissima cognitione perfruatur. Hæc altera voti pars est : hæc promissi tibi animi est persolutio: vides quid velit, quid conetur, quid appetat, maximam sapientiæ tuæ gloriā admiratur : huic primos Rami ab te sati, culti, educati fructus deuouet: hanc oblati industriæ primitiis veneratur.

○ Lutetiæ Parisiorum decus, galliarum solatium, sedem vniuerso hominum generi cōcessam, templum re-

PETRI RAMI

ligionis, aram legum, medicinę portũ, arcem ingenuarũ disciplinarum, gloriosissimum bonarum, laudandarumque rerum omniũ domicilium: huc indorũ gymnosophistæ, magi persarũ, vates chaldæorum, græcorum sapientes, sacerdotes ægyptiorum omniãque omnium terrarũ miracula, huc tres orbis domine, principesque linguæ conuenerunt, & commune sibi hospitium domestico vsu, & familiari consuetudine fecerunt. Quamob-

DIALECT. PARTIT.

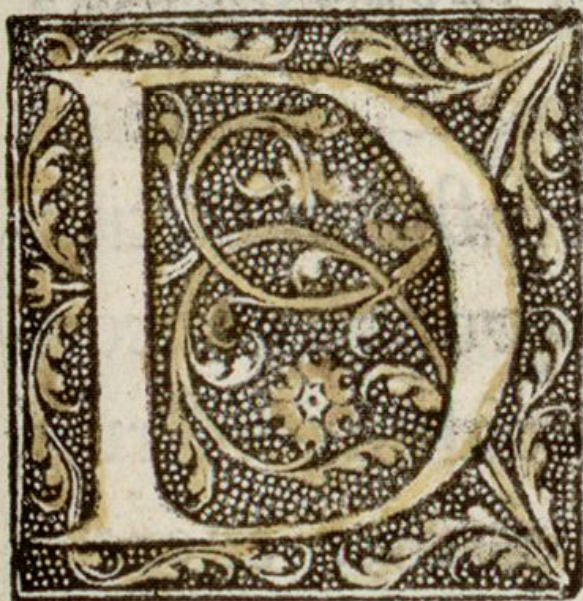
obrem vt nouissima coniun-
gam primis, et desiderij mei
conclusionem in summam
conferam: vtinam ô singula
re mundi totius ornamen-
tum, tandiu floreas, quãdiu
dignitas tua meruit: & tam
gratus sit tibi meus labor,
quàm cupidus erit tui: nul-
la ætatis debilitate consenes-
ceres, & in aliquo tuorũ lo-
co numerarer: at laudibus
tuis nulla posteritas finem
est allatura, & industrię meę
si nullam virtutem, spem sal-
tem non ingratham tibi fore
con-

PETRI RAMI

confido. Perpetua igitur felicitate fruerere: & animi tibi dediti iucunda me conscientia cōsolabor. Atque ut iam animi erga te mei signa appareant, ad instituti muneris expositionem, disputationemque veniam.

PETRI RAMI DIA-

LECTICAE PAR-
titiones.

IAlectica,
virtus est
differēdi,
quod vi
nominis
intelligi -

tur: διαλέγεσθαι enim est rati-
one vti, vt Socrates in Alci-
biade primo ait. Cicero dif-
ferere interpretatur. Hoc
primum est virtutis huius

PETRI RAMI

nomen:postea logice (eadē
tamen significatione) dicta
est. Comparatur autē (sicut
artium omniū facultas) natu
ra, doctrina, exercitatione.
Natura nanque differendi
principium instituit, institu
tū doctrina propriis, & con
gruentibus cōsiliis instruit,
instructum ab arte exercita
tio in opus educit, atque ab
soluit. Ars igitur naturam si
bi propositā semper habeat,
exercitatio artem. Naturæ
vis, atque ingenij prudentia
homi

hominis propria est, cum eó
que nascitur: ideóque simul
atque natus homo est, ad ra-
tionis vsum proprio quodá
naturæ studio præstantiore
alius, atque ardentiore: alius
tardiore, atque hebetiore
rapitur. Hæc differendi est
origo: hæc naturæ est insti-
tutio: cuius cursum qui peni-
tus perspicere, & intueri, at-
que hac optima duce in via
sibi monstrata sapienter infi-
stere, atque ingredi potue-
rit: artem, & doctrinam pul

cherrimã efficiet. In hoc igitur vno diligenter elaborandũ, & omni cogitatione mētis incumbendum est, vt videamus quid natura per se præstet, & exhibeat in disputando. Quamobrem vt naturę virtus facilius appareat, felige de tot viuentibus hominum millibus, qui naturę solertia, iudicióque præstet: quales Homerus Nestorem sæpe atque Vlyssẽ fingit, artẽ differẽdi ne auditione quidem, famáque vllam esse no-

DIALECT. PARTIT. 3

se nouerint: eósque in consili-
um magnæ deliberationis
alicuius aduocatos iube sen-
tentiam dicere: tum ex eo-
rum ingeniis veluti specu-
lis imago naturæ resultabit.
Attēde igitur quid tales na-
turæ consiliarij facient. Pri-
mum (vt opinor) apud se ta-
citi rationem aliquā excogi-
tabunt, & argumentum in-
uenient: quo rem delibera-
tioni propositam suscipien-
dam adhortentur, vel ab ea
deterreant: deinde vbi satis

PETRI RAMI

commodè cogitauerint cogitationem non temere, sed via, ac ratione certa digestã, partitãmque expriment: singula subtiliter, ac rotũde cõcludent: genera à capite mēbratim distributa persequētur: & quod in vna aliqua disceptatione præstarēt, idē longe excellentius in vniuersa rerum omniũ cogitatione (vt veteres illi sine arte vlla philosophi) præstabunt. Excitat igitur in animis nostris natura (cum disce-

sce-

DIALECT. PARTIT. 4

sceptationis occasio oblata
est) geminos quosdam mo-
tus tum ad inueniēdam rei
dubię fidem subtiles, & acu-
tos: tum ad exprimendam,
& pro modo, numeróque
rerum collocandā, atque æ-
stimādam prudentes & mo-
deratos. Hæc certa naturæ
obseruatio est: à qua nun-
quam discedere doctrina,
sed tanquam deum sequi
debet. Egregiè enim mune-
re suo perfuncta videbitur,
si naturæ prudentiam pote

rit imitari. Quãobrem sum-
 ma diligẽtia monitiones il-
 las naturæ præstantibus in-
 geniis insitas, & ingenitas
 obseruabit: eãsque animad-
 uersas, & notatas in naturæ
 simillimam viam, rationem
 que concludet: descriptã-
 que differentibus ad imitã-
 dum proponet: atque ita
 quæ discipula naturæ prius
 fuerat, eius magistra quo-
 dammodo fiet. Nulla enim
 natura tam firma, constans-
 que est: quin cognitiõe sui,
 & vi-

DIALECT. PARTIT. 5

& virium suarum descripti-
one firmior & constantior:
nulla tam languida, & abie-
cta:quin adiuumento artis a-
crior, & alacrior effici pos-
sit. Sed iam de hac discipu-
la naturæ magistræque di-
camus, & ipsius naturæ mo-
nita, consiliæque præceptis
artis includamus.

ARs dialectica, doctrina
est differendi: docet e-
nim certas leges, & quasdã
errare in differendo non pa-
tientes vias ostendit. **Diffe-**
ritur

PETRI RAMI

ritur autem & disputatur
de quæstione, cuius pars an
tecedens, minus: cōsequens,
maius extremum nomine-
tur. Vbi enim quæstio po-
sita est, ad eius explicatio-
nem doctrinæ vis adhibe-
tur: cuius partes eadē sunt:
quæ nature: inuentio, & iu-
diciū. Inuentio est do-
ctrina inueniēdi argumēti:
iudiciū collocandi: vt hac
ratione de re proposita iudi-
cetur. Argumentū, simplex,
aut coniunctum est: illud ex
al-

DIALECT. PARTIT. 6

alterutra parte quæstionis:
hoc ex tota quæstione pro-
mitur. Atque simplicis ar-
gumenti principes sunt par-
tes. causæ, euenta, consenta-
nea, dissentanea. Sed in caus-
sis finis, efficiens, forma, ma-
teria: in dissentaneis quo-
que contraria, repugnantia,
disparata: & in contrariis ad-
uersa, priuantia, relata nume-
rantur. Hæ sunt itaque prin-
cipes simplicis argumenti
formæ: vnde oriuntur ge-
nus, species, notatio, coniuga-
ta,

PETRI RAMI

ta, similia, dissimilia, antecedentia, consequentia, comparata, diuisio, definitio. Genus enim speciei causam, species generis effectum significat. Cetera ex omnibus sigillatim sumi possunt. Cōiunctum est in testimoniis deorum, & hominū, atque in enunciationum pugna.

Iudicium sequitur, cuius tres gradus optimè distinguuntur. Primus est vnius argumenti, quæ ratiocinatio vocatur. Secundus

va-

DIALECT. PARTIT. 7

variorum, sed ab vno capite
venientium, & ad vnum sin-
gularem finem tendētium:
quæ ratio, viâque faciendæ
artis est. Postremus omniū
scientiarum ad humanæ vi-
tæ supremum finem spectā-
tiū, vnde philosophiæ prin-
cipium & sapientiæ primus
amor effloruit. Primus igi-
tur iudicij gradus syllogif-
mus & ratiocinatio dicitur,
argumenti nempe cū quæ-
stione firma, necessariâque
collocatio, vnde quæstio ip-
sa

sa cōcluditur atque æstima-
tur. **T**riplicem porrò inde
connexionem in omni syl-
logismo esse necesse est, pro-
positionem, assumptionem,
conclusionem. In cōclusio-
ne quæstio ex propositionis
& assumptionis non solum
veritate, sed cohærentia ne-
cessaria, & firma collocatio-
ne iudicatur. Vnde duplex
existit æstimandi ratio, alte-
ra singula cum singulis, alte-
ra omnia inter se connectit.
Illa itaque perspiciet an ar-
gu-

DIALECT. PARTIT. 8

gumentum vere cum quaestione connectatur: hæc considerabit an connexiones inter se recte conueniant.

De connexione itaque argumenti cum quaestione (quæ enuntiatio vocatur) dicendum prius est: quanuis enunciationis, & ratiocinationis usus, atque exercitatio coniuncta sit: simulque ex argumenti, & quaestionis coniunctione enunciationes existant, & ratiocinatio conficiatur: Præcepta tamen distinctio-

PETRI RAMI

etionis, & intelligentiæ gra-
tia separanda sunt. Enunci-
atio à Cicerone etiam enun-
ciatum, pronuntiatio, pro-
nunciatum, effatum: à Va-
rone proloquium nomina-
tur. Id simplex, aut coniu-
ctum: affirmans, aut negans:
verum, aut falsum esse ne-
cesse est. Simplex (cuius par-
tes subiectum, & attributū
vocantur) cōtingēs aut ne-
cessarium: cōtingēs, frequēs
indifferens, rarum: atque in
duobus illis generibus con-
tingentis & necessarij solu-
tum:

DIALECT. PARTIT. 9

tū, aut his ipsis contingētis,
& necessarij notis affectū:
sed affectum etiam purum,
aut permistū: diuisum, aut
compositum. **A**dditur his
quātitatis differētia: vt pro-
nunciatum finitum sit, aut
infinitum: cōmune, vel pro-
prium: sed commune rursus
vniuersum, vel singulare.

Coniunctum sequitur effa-
tum. cuius genera quatuor
sunt copulatum, relatum, cō-
nexum, disiunctum. Copu-
lati vinculum est cōiunctio

PETRI RAMI

(&) relati vis aliqua relati-
onis, quæ est naturæ, quan-
titatis, qualitatis, temporis,
loci: connexi partes, quæ (si)
& disiuncti quæ, (vel) con-
iunctione vinciuntur: aut af-
firmantur, aut negantur: aut
earum hæc negatur, illa af-
firmatur: aut illa negatur,
hæc affirmatur. Itaque con-
nexorum partibus disiun-
ctorum partes sententiâ re-
spōdent, sed mutato tamen
ordine: primum nempe dis-
iunctum postremo conne-
xo,

xo, secundum tertio : tertiū
secundo , quartum primo.

Atque ita ex iisdem rerum
generibus quaterni modi
sunt. Præcepta enunciatio-
nis ferè hæc sunt. Admonē-
dum tamen adhuc vnū est
de repugnantibus, & oppo-
sitis pronuntiatis. Quorum
etsi vis inuentionis est: ex iu-
dicij tamen præceptis tra-
hitur. Est autem enunci-
atorum oppositio , affirma-
tio, negatioque eiusdem rei.
Cuius in simplicibus pronū

PETRI RAMI

ciatioibus, duo genera sunt:
contrariorum, & contradi-
centium. Contraria vtraque
sunt vniuersa. Contradicen-
tium alterum vniuersum, al-
terum singulare, vel vtrun-
que proprium. Oppositio-
nis contrariæ, quauis in ge-
nere rerum contingentium
simul esse falsa: nunquam ta-
men simul esse vera vlllo in
genere pars vtraque potest.
Contradictio quęcūque sit,
semper altera parte sui vera,
altera falsa: in his tamen re-
bus

bus quę & euenire, & nō e-
uenire possunt: si futurū tē-
pus adhibebit, nihil partitē,
definitē, distinctē verum, fal-
sūmve significabit: quamuis
disiunctionis occasione al-
terutra pars eius necessario
vera sit. Oppositiōis autem
commoditas magna est in
omni sermone: cū ad con-
stituendū disputationis sta-
tum, tum ad differendum.
Nisi enim disputatio oppo-
sita sit, plærunque puerilis
erit altercatio verborū, quæ

sententiis congruat: & fides
ex oppositis firma capitur,
vnde confirmandis obscu-
rioribus quibusdam syllo-
gismis postea adhibebitur.

Exposita est primi iudi-
cij pars ea quæ ad coniun-
ctionem argumenti cū quæ-
stione attinet, quæque regu-
lam continet illius æstiman-
dæ coniunctionis. Sequitur
pars altera, quæ vniuersam
coniunctionum dispositio-
nem instituit, per quam ex
argumento de quæstione iu-
dica-

dicatur. Hæc collocatio si perpetua constansque sit, syllogismus, (vt dictum est) & ratiocinatio nominatur: eaque simplex, aut coniuncta: illius vtrunque pronunciatum est simplex: huius vel vtrunque, vel alterum coniunctum. Simplicis tria genera sunt, duæ differentiæ. In primo genere argumentum maiori extremo questionis est subiectum, minori attributum: in secundo vtrique attributum: in ter-

tio vtrique subiectum. Syllogismi autem simplices nō omnes equè sunt perspicui: vnde existunt differentiæ. Alij enim sunt illustriores, & cōmuni sensui magis occurrentes, vt in primo genere: alij sunt obscuriores, & naturali iudicio minus accommodati: quales reliqui sunt. Clariores illi duobus his principiis continētur, & illustrantur: quorum primū est. Quicquid de vniuerso subiecto affirmatur, de rebus vni-

DIALECT. PARTIT. 13

vniuersis in subiecto comprehensis verè affirmatur.
Secundum.

Quicquid de vniuerso subiecto verè negatur, de rebus vniuersis in subiecto comprehensis vere negatur.

His, inquam, principiis, dispositio primi generis declaratur: quorū cognitio (quia ex primo naturæ fonte hausta est) rationem nullam requirit, sed intelligi vult & credi. Secundi autem tertiiq̃ue generis concludendi modi

PETRI RAMI

modi, quia in obscurioribus locis tãquam Cimmericij habitant, oppositionis lumine (si quis non satis acutus fallacem eorum conclusionem & captiosam putabit) in primi generis regionem adducentur, vt in primorum principiorum amplissima, largissimãq; luce, temeraria & cæca rectæ conclusionis inficiatio ex necessaria absurdæ cõfessionis expressione cernatur. Primi generis formæ, sunt quatuor.

Pri-

DIALECT. PARTIT. 14

Prima, ex vtraque pronun-
ciatione affirmatione vni-
uersa affirmationem vniuer-
sam concludit.

Secunda, ex propositione v-
niuersa negatione, & assum-
ptione vniuersa affirmatio-
ne, vniuersam negationem
concludit.

Tertia, ex propositione affir-
matione vniuersa, & assum-
ptione affirmatione singu-
lari, affirmationem singula-
rem concludit.

Quarta, ex propositione ne-
ga-

PETRI RAMI

gatione vniuersa, & assumptione affirmatione singulari, negationem singularem concludit.

Sed in hoc primo genere est animaduertendum, duas postremas formas à reliquis, velut partes à toto deductas esse: omnium tamen peræquè firma cōclusio est, quod per principia experientii manifestū erit. Secundi generis formæ sunt quatuor. Prima ex propositione negatione vniuersa, & assumptione
ptio-

DIALECT. PARTIT. 15

ptione affirmatione vniuer-
sa, negationem vniuersam
concludit.

Secunda, ex propositione af-
firmatiōe vniuersa, & assum-
ptione negatione vniuersa,
negationem vniuersam con-
cludit.

Tertia, ex propositione ne-
gatione vniuersa, & assum-
ptione affirmatione singu-
lari, negationem singula-
rem concludit.

Quarta, ex propositione af-
firmatione vniuersa, & af-
sum-

PETRI RAMI

sumptione negatione singulari, negationem singulare concludit. **H**ic animadvertendum item est (quod in primo genere) duas postremas formas à duabus prioribus ortas esse, in quas si fortè dubitatio caderet, oppositum cōclusionis cum propositione sumendum erit. **H**inc enim per hypothesim dubitantis oppositum assumptionis (quæ prius vera est habita,) in primi generis aliqua forma verum itidem

dem concludetur.

Tertij generis sex sūt formę
Prima, ex vtraque enuncia-
tione affirmatione vniuersa,
affirmationem singularem
concludit.

Secūda, ex propositione ne-
gatione vniuersa, & assum-
ptione affirmatione vniuer-
sa, negationem singularem
concludit.

Tertia, ex propositione affir-
matione singulari, & assum-
ptione affirmatione vniuer-
sa, affirmationem singula-
rem

rem concludit.

Quarta, ex propositione affirmatione vniuersa, & assumptione affirmatione singulari, affirmationem singularem concludit.

Quinta, ex propositione negatione singulari, & assumptione affirmatione vniuersa, negationem singularem concludit.

Sexta, ex propositione negatione vniuersa, & assumptione affirmatione singulari, negationem singularem concludit.

• In huius postremi generis formis quāvis numerus duabus sit maior, ratio tamen eodē relabitur, vt à duabus primis reliquę, tertia et quarta à prima, quinta, & sexta à secunda oriantur. Omnes porrò hæ sex formæ rariorem vsum (quàm superiores) habent: adhiberi tamen possunt, & incidunt aliquando: de quibus si dubitetur, ab oppositione subsidium petendū est: & in primi generis formam aliquam op-

posito conclusionis accepto
 cum assumptione reuocan-
 da sunt. tum enim ex hypo-
 thesi contradicentis, opposi-
 tum propositionis (quæ pri-
 us vera posita, concessaque
 est) in primi generis aliqua
 forma verum item conclu-
 detur. In omnibus autē tri-
 bus generibus licet ex pro-
 priis enunciatis concludere,
 obseruato tantum affirma-
 tionis & negationis disci-
 mine. Hoc enim modo ho-
 minum sermo frequentissi-
 mē

mè concludit, atque ideò diligentissimè modus huiusce conclusionis tenendus est. Præterea nihil de syllogismorum simplicium generibus est præcipiendum. Quãobré his tribus generibus, eorúmque formis quatuordecim omnes simplices syllogismi ex eiusdem generis enunciatis constituti absoluntur : ex permistis enim nihil est firmum, excepto duntaxat contingenti, quod nullo affirmationis, & nega

PETRI RAMI

tionis discrimine, vel ex omnibus contingentibus purū, vel cum assumptione soluta, necessariāue permistum. in primo, & tertio genere firmè tantum concluditur. Nihil igitur vsquam ex singularibus, nihil (contingens excipio) ex negationibus, nihil ex affirmationibus in secundo, nihil ex assumptione negatione in primo, tertioque, nihil ex propositione singulari in primo, & secundo genere concluditur.

Sim-

Simplices syllogismi sic habent: coniuncti deinceps enarrandi sunt, & explicandi: quorum genera quatuor sunt, ex quatuor coniunctorum proloquiorum generibus instituta: copulatum, relatum, connexum, disiunctum: quæ ferè ex simplicium syllogismorum legibus conformantur, aut ab illis certè deriuantur: vt facile idem argumentum utroque rationationis genere, simplicis, & coniunctæ concludatur: co-

PETRI RAMI

pulatus enim, relatúsque syllogismus simplicium legibus omnino continentur, nisi quòd res coniunctè pronunciant: de quibus ideo nihil amplius dicendum: quàm quòd collocationem simplicium imitantur. Connexus simplicis syllogismi duas: disiunctus partes omnes habet: sed connexus interposita conditione: disiunctus disiunctione propriam sibi collocationis, iudiciique speciem fecerunt. De his itaque

que dicendum est. Syllogismi connexi formæ duæ sunt.

Prima, quando assumitur antecedens, ut consequens concludatur.

Secunda, quando tollitur consequens, ut tollatur antecedens. Obseruari tamen potest, in quarto connexorum pronunciatorum genere, syllogismi quatuor formas certas & ratas esse: quarum duæ iam expositæ sunt.

Tertia, quando tollitur antecedens

tecedens, vt consequens cō-
cludatur.

Quarta, quando consequēs
assumitur, vt tollatur ante-
cedens. Disiuncti syllogismi
genera sunt quatuor, ex dis-
iunctorum quatuor prolo-
quiorum generibus effecta:
Primū igitur disiuncti syllo-
gismi genus ex prima profe-
ctū pronūciatione disiuncta:
cuius formæ quatuor sunt.
Prima, quando primum as-
sumitur, vt tollatur secūdū.
Secunda, quando primum
tol-

tollitur, vt concludatur secundum.

Tertia, quando secundum assumitur, vt tollatur primū.

Quarta, quādo tollitur secundum, vt primū cōcludatur.

Secundum genus ex secunda fit pronunciatione disiuncta: cuius formæ duæ sunt.

Prima, quando primum tollitur, vt cōcludatur secundū,

Secunda, quādo secundū tollitur, vt concludatur primū.

Tertium genus ex tertia
fit

fit enunciatione disiuncta,
cuius formæ duæ sunt.

Prima, quando primum tol-
litur, vt cōcludatur secūdū.

Secunda, quādo secundum
tollitur, vt concludatur pri-

imum. Quartum genus ex
quarta fit pronunciatione
disiuncta: cuius formæ duæ
sunt.

Prima, quando tollitur pri-
mū, vt concludatur secūdū.

Secunda, quando tollitur se-
cundum, vt concludatur pri-
mum. Quamobrem disiun-

cto-

etorum syllogismorum formæ sunt decem, connexorum quatuor. Erunt itaque simplices concludendi modi quatuordecim, coniuncti quatuordecim: omnesque in vniuersum octo & viginti numerum explebunt.

Syllogismi formis adiici solent quædam conclusionum formæ quasi dissimiles: cum tamē syllogismi partes sint, atque membra. Inductio enim (quæ ex enumeratione singulorum vniuersum colligit)

ligit) pars est copulati syllogismi: & assumptio desideratur. Exemplum (quo simile ex simili, aut par ex pari concluditur) pars est relativi syllogismi: cui similitudinis, aut æqualitatis relatio deest. Enthymema, si mutilus, & quasi decurtatus syllogismus est, inductionem pariter, & exemplum cōpletitur: inductio enim cui assumptio: & exemplum, cui relata pronuntiatio deest. m̃acũ & truncũ syllogismũ
fa-

faciūt. Dilēma cōnexas propositiones habet, quibus assumptiones, & conclusiones singulis addēde sunt, vt syllogismi absoluātur. Sorites syllogismus ferè plenus est, sed assumptio sepe præponitur, & pronūciationes variæ interiectæ cōmiscantur: ita in vnum soritem multi sæpe sunt inclusi syllogismi. Atque hoc genus ideo lubricum est, & periculosum: quia in hac gradationis continuatione, non satis cohæren-

PETRI RAMI

rentia interdum copulatur:
dū enim minutatim & gra-
datim aliquid additur, &
paulatim congestis granis
aceruus efficitur: captiosissi-
ma tela texitur ad illaquean-
dū simplices, & imperitos
irretiendum: sed facile rete-
xetur, si ad syllogismi leges
membratim referatur. Ita-
que omnia hæc noua ratio-
cinandi (quæ videbantur ef-
fe) genera, inductio, exem-
plum, enthymema, sorites,
& si quæ alia numerari pla-
ceat,

ceat, à syllogismo distracta sunt: atque ideo vt perfectā iudiciij cognitionem afferant, ad corpus ipsum (cuius sunt membra) referatur.

Quamobrem vnica veritatis explorandæ via syllogismus est: qui cum de quæstione rem dubiam quasi fluxam, & inconstantem materiam: de argumento fidem veluti formæ causam sumperit: ex earum tum singulari per partes, tum vniuersa per totum copulatione, pro-

positæ dubitationis statum confirmabit, & qualis sit quæstio, verane, an falsa, iudicabit.

Primus dialectici iudicij gradus hætenus expositus est. Secundus (qui sequitur) collocationem tradit, & ordinem multorum, & variorum argumentorū cohærentiū inter se, & perpetua velut catena victorum, ad vnūmque singularem finem relatorum, qui tametsi suas, & proprias institutiones

tutiones habet, totus tamen
primi iudicij fundamentis
sustinetur. Siue enim ars, si-
ue sermo, siue altercatio, siue
alia quæuis oratio scribatur,
quanuis perpetuo cursu tra-
ctanda, atque exponēda sit,
vis tamen generis vniuersi,
singularumque partium na-
tura, si dubitationis aliquid
habeat, syllogismi conclu-
sione probanda erit, & con-
firmanda: cuiusmodi in hac,
quam tradimus, disciplina
fuerit. Nam si fortè totam
d rem

rem penitus non percipias,
 hac vna ratio cinatione sum-
 mam explorare, & comple-
 eti licebit. Doctrinæ disse-
 rendi proprium est omnes
 res explicandi, atque inter-
 pretandi instrumentum: dis-
 ferendo enim, & ratione v-
 tendo nihil tam perturba-
 tum, quod non illustretur:
 nihil tam obscurum, quod
 non declaretur. Dialectica
 autem differendi doctrina
 est: tradit enim vias inueniē-
 dæ fidei, & rationis ad expo-
 sitio.

sitionem rerum, atque explanationem accommodatæ: deinde constantem regulam præscribit, normamque instituit, qua rationes inuentę disponantur, ac res dubię iudicentur. Est igitur dialecticę rerum omnium explicandarum artificium, atque instrumentum proprium. **A**d vniuersi huius exempli modum, & partes (si opus erit) expendantur. his itaque primi iudiciij seminibus secundi iudiciij virtus

d ij

PETRI RAMI

excitatur:grandiores tamen
& altiores radices agit,& e-
gregia fœcundæ sobolis am-
plificatione multo latius au-
getur,& propagatur. Qui-
bus de rebus quid vetat So-
cratem cum Protarcho, Phi-
lebóque copiosissimè dispu-
tantem audire? Nulla(in-
quit) est via pulchrior, ne-
que esse potest ea vna,quam
semper vnicè dilexi. at illa
me perpetuò fugit, deserit,
inopemque destituit. Pro-
tar. Cedo quænam ista est?
So-

DIALECT. PARTIT. 27

Socrat. Quam verbis explicare haud ita difficile est, usu verò atque exercitatione consequi difficillimum: quæcūque enim arte, & via inuenta descriptaque sunt, hac in lucem hominibus prodierunt via, animaduer- te quæso quam dico. Pro- tar. Dic obsecro. Socrat. Donum profectò deorum ad homines (vt mihi qui- dem videtur) per Prome- theum quendam vna cum clarissimo igne peruenit. et-
d iij

PETRI RAMI

enim prisci homines nobis
præstantiores, diisq̃ue pro-
pinquiores hæc nobis ora-
cula tradiderunt, quod cum
ex vno & multis constent
vniuersa, quæ æterna, perpe-
tuâque sunt, in quibus ter-
minata quædam, & infinita
rursus quodammodo vis
est comprehensa, vnâ in-
deam in vnoquoque gene-
rum sitam inuestigare nos
oportet. quam cum erimus
assecuti, deinceps duas (si
modo subsint) perscrutari:
si

si verò latius id pateat, tres,
aut alium quemuis nume-
rum querere, & vnamquam
que generi subiectam spe-
ciem rursus eodem modo
partiri, donec illud ipsum
quod primo loco defini-
tum, compræhensumque
est, non solum quod vnum
multæve, aut infinita, sed
quot, & qualia complecta-
tur, quibus facile, & intelli-
genter assequi possit. Infini-
ti autem ideam non prius
ad multitudinem adhibe-

re, quàm quis omnem numerum inter infinitum, & vnum illud quod finitum est, medium cadentem perceperit, tum demum vnumquodque eorum, quæ in infinitum abeunt, omittere.

Dij ergo (vt diximus) hanc nobis inuestigandi, discendi, docendi viam ostenderunt. Hæc ille in Philebo. vbi etiam docet quemadmodum obseruatione contraria doctrinæ primo collectæ sunt, & repertæ.

Iubet igitur Socrates in re-
bus (quæ dissipatæ sunt,
& diuulsæ) conglutinandis,
& certa ratione (quemad-
modum Crassus interpre-
tatur) constringendis, vt fi-
nis primum demonstretur,
deinde genera proponan-
tur, generum partes subiici-
antur, nec prius illa progres-
sio conquiescat, quàm ad
infinitam indiuiduarũ par-
tium multitudinem perue-
nerit. Ita duas ideas quasi li-
neas operis huius Socratis
ser-

sermone. Plato designauit,
alteram vltimam, & supre-
mam, alteram citimam &
infimam, illámque termini,
& vnitatis, hanc multitudi-
nis, & infinitatis appellauit:
atque vtranque in descri-
ptione artis propositam ef-
se voluit, vt à summa expli-
catio instituta ad imam de-
scenderet, nec vltra, citráve
transiliret. Omnia verò quæ
generum partiúmve nomi-
na essent, definitionibus
(quam vim haberent) ex-
pli-

plicari, exemplis illustrari,
sæpe alias idem ille ipse ma-
gister Plato præcepit. Atque
hæc vniuersa totius doctri-
næ huius præcepta sunt, qui-
bus singularia quædam sunt
adiungenda. quorum pri-
ma distinctio ad earum re-
rum (quæ explicantur) na-
turam accommodanda est, de
qua Plato sic in Timæo nos
admonuit. Quoniam (in-
quit) in omni oratione cum
his rebus (de quibus agitur)
naturalis quædam & ger-
mana

mana debet esse cognatio,
 cum de re stabili & immu-
 tabili disputatur: oratio ta-
 lis sit, qualis sit illa, quæ ne-
 que redargui, neque conuin-
 ci potest. Cùm autem in-
 gressa est effecta, & imitata
 simulachra, bene agi putat,
 si verisimilitudinem conse-
 quatur: quantum enim ad
 id quod ortum est, æterni-
 tas valet, tantum ad fidem
 veritas. Erit igitur Platonis
 sententia vt rerum, sic pro-
 bationum natura duplex, al-
 tera

tera certam scientiam veritatis, altera fidei persuasione adferet. Itaque & inuentionis & iudicii primi genere pro rerum conditione, vario erit vtendum. Nā si res constantes sint, & æternæ: earum explicatio firmis, & nunquam fallentibus, propriis, necessariis, perspicuis argumentis addici debet, quales sunt causæ, finis præsertim, deinde efficiēs, & forma, postremo materia. atque id inuentionis: ad iudici-

dicij autem constantiam e-
 uidentissimum ratiocinati-
 onis genus, & plenissimum
 desideratur, simplex potius
 quam coniunctum, è sim-
 plicibus primum genus,
 quàm secundum, aut terti-
 um, atque in eo aiens, quàm
 negans, rei propositæ pro-
 prium, quàm cum aliis com-
 mune, vniuersum quàm sin-
 gulare. Sed si res (de quibus
 agitur) sic & euenire, & non
 euenire possunt, quibusuis
 caussis, vel euentis, vel con-
 sen-

sentaneis, vel dissentaneis
contentos nos esse oportebit:& quodcunque res dederit, syllogismi genus in
concludendo sequi, ut si nō
quo volumus, tamen quo
possumus, progrediamur.

Nam (ut Horatius ait.)

Est quodam prodire tenus,
si non datur ultra.

Veruntamen nec argumen-
ti, nec argumentationis le-
ges hæ catholicæ, perpetuæ-
que esse possunt. Nam in
primo genere sæpe cogi-
mur

PETRI RAMI

mur inopia firmiorum argumentorum verisimilibus quibusdam rerū notis uti: & in secundo nonnūquam necessaria, & constantia suppetunt. Itaque vna erit in tota præceptiōe exceptio, quo ad eius fieri possit. ut nec in primo genere verisimili: nec in secundo, constanti probatione interdictum esse videatur. Nec enim hoc secundo iudicio dialecticus tāquā deus, omnium rerum causas videre ad euenta demonstran-

strandum potest, sed tan-
quam prudens, & callidus
imperator præsentibus ca-
stris utetur: & modo causis
euentis, modo euentis, con-
sentaneis, dissentaneis caus-
as inuestigabit. Atque id ar-
gumenti. Argumentationis
autem leges itidem solui, &
relaxari oportebit. Non e-
nim syllogismorum perpe-
tuitate colligari oratio, sed
variari, distinguíque debet:
nec (quod Cicero pruden-
ter admonet) à proposito

PETRI RAMI

semper ordiri, nec omnia cō
firmando disputare necesse
est, sed interdum quæ satis
erunt aperta, nullius appro-
bationis ratione confirmata
ponere: & quod ex his assu-
mitur, efficiturque, relinque-
re, alioque transire: sæpe etiā
non proponere, sed ratione
adferenda & ex vi præter-
missæ propositionis elicien-
da, atque assumenda, quod
proponendum fuerat, expli-
care, ut puncta argumēto-
rum significantius exprimā-
tur,

tur,quàm verbosius exponantur. Addetur igitur ista varietatis distinctio, quam veteres qui hac dialecticæ parte vehementer sunt oblectati non delicatæ voluptatis, sed explanatæ facilitatis gratia perpetuam sequuti sunt. Facilior enim via est, quæ non singulis rebus cognitionis intentionem remoratur, sed recta ducit ad ea tantum, ad quæ discantis animus contendit. Hanc viam (qui docere volet) se-

PETRI RAMI

qui debebit. quāquam poetæ, & oratores ab ea sæpe discunt, sed delectandi, aliquando etiam fallendi gratia, non docendi. Historia etsi temporum gradus imitari vult, intra tamen hanc artem commodissimè continebitur, & proposita rerū, distributāque summa intelligentius accipietur, & facilius memoriæ tradetur.

Nec verò vlllo in genere rerum quicquā interest perpetua, concisāve sit oratio, confir-

DIALECT. PARTIT. 35

firmet, aut refellat. vna enim
& eadem in omni genere
doctrina est, quanquam in
membris est quædam refu-
tandi propria institutio, con-
firmandi alia nulla quàm
præscripta est, nisi fortè non
rerum (quæ explicantur) sed
ingeniorum (quæ docètur)
natura quid aliud postula-
bit. plærique enim (vt ait Ci-
cero) errare malunt, eamque
sententiam, quam adamaue-
rūt, pugnacissime defēdere,
quàm sine pertinacia quid

PETRI RAMI

constantissimè dicatur, ex-
quirere. Aliud etiam facile
par superiori vitium est ho-
minum natura controuerso-
rum, & litigioforū, qui sum-
mam putant esse laudem,
quouis modo contradicere,
& in plana, celebríque via
mæandros, solitudines, fle-
xiones, diuerticula puerili-
um, & argutularum inepti-
arum, vel in eodem vestigio
quærere, ac persequi. Itaque
si proteruos illos, pertinacés
que, aut hos magis conten-
tio-

tionis, quam veritatis cupidos instituendos habueris, eadem quidem via sequenda erit, quæ prius, sed propositis rebus color aliquis extrinsecus adhibendus erit ex remotissimarum rerum interrogatione, accurata partium omnium confirmatione, præteritione conclusionis, negligentia simulatione, dissimulatione scientia, sui ipsius reprehensione, extenuatione interrogationum, alienarum rerum permisti-

one. Refutandi autem præ-
 ter vniuersam institutionem
 est hæc etiam admonitio
 propria, cū rebus ab alio cō-
 firmatis respondemus. pri-
 mum, vt constet id de quo
 agitur, si obscurum, vt intel-
 ligenter explanetur: si an-
 ceps, vt ambigui partitione
 diuidatur: deinde vitiū ora-
 tionis demonstretur: si nihil
 concludat, si nihil ad rem, si
 ex rebus falsis, aut incertis.
 si nihil horum dissentien-
 di materiam dabit, erit assen-
 tien-

tiendum. Nam si argumen-
tum vitio careat, & argumē-
tatio legitimè confecta sit,
repugnandi quęnam potest
esse ratio? alias enim res age-
re, propositis rebus non re-
spondere, clamare contra
quam deceat, perturbari, at-
que alios perturbare, excan-
descere, fastidiose res obie-
ctas aspernari, hominum est
insidiis aliquam prædam ca-
ptantium, aut impudētium
sophistarum non veritatis
gratia differentium, sed va-
nita-

PETRI RAMI

nitatis amentia litigantium.
Nobis igitur (vt Socrati placet) dialectici tales instituantur, qui se reprehēdi modeste ferant, si quid falsum, ineptumve sentiant, & liberaliter alios reprehendant, si quid illi non satis veritati consentaneum dicant, quin etiam redargui quàm redarguere tanto gratius sit, quanto maius quoddam bonum est maximo malo liberari quàm alios liberare. **N**ihil enim est opinione falsa pernicio-

niciosius. Itaque refutare sine iracundia, refelli sine pertinacia, & ad modestiæ fructum honestissimum erit, & ad intelligentiæ prudentiam amplissimum. Quamobrem hac modestia, & liberalitate, hac prudentia dialecticus instructus, & ornatus ut sapiens in republica princeps populum rudem, & inconditum si fortè natus sit, diuisione tribuum, census æstimatione, descriptione centuriarum, & ordinum

num bello, paciꝓue decorũ,
 & insignem: ita difficilium
 quæstionum, & obscurarũ
 cognitionẽ perspicua, sum-
 maꝓue rerum cõplexione,
 distributione principum, &
 primariarũ partium, naturæ
 & in rebus, & in personis di-
 stinctione, & ad eius condi-
 tionem propriæ interpreta-
 tionis accommodatione, nõ
 solum perceptione, & me-
 moria, sed iudicio, & æsti-
 matione facilem, & illustrẽ
 efficiet, vtꝓue ille patrię dux
 &

& gubernator suis ordinibus cōposito, & oculis perlustrato populo, ciuitatis sue copias, et vires rectius, ac certius æstimabit: ita dialecticus recta illa, perpetuâque velut acie res expositas ante oculos subiiciens, vnoque obtutu lustrans, atque complectens, de facultate, & virtute rerum constantius, prudētiusque iudicabit. Ista est scientia, cuius laudem Platonius hospes nemini, nisi magnificè, & splendide philosopho-

PETRI RAMI

lofophanti tribuendam arbitrat^{ur}, vn^{am} ideam per multas, fingulasq^{ue} feorfim pofitas lōgè, latéque fufam, & manātem: & multas, quæ diuerfæ inter fe funt, extrinsecus ad originis fuæ caput, & quasi fontem remeantes, & recurrentes, cernere. Hæc artis eft cum naturæ fapientia pulcherrima contentio, ifta eft præftantis, & membris animalibus constantis animalis idea Socratis commendatione tantopere celebra-

brata: quæ non solum perfe-
ctam corporis figuram, &
staturam habeat, erecto sur-
sum, & elato capite, pedibus
aptè cadentibus in terram,
reliquis artubus ipsis inter
se, & vniuerso corpori con-
gruentibus: sed liberali de-
coræ compositionis specie,
concinnaque suauitatis, ac
dignitatis moderatione ad
se spectandum, amandum-
que moueat, & alliciat.

Postre-

Postremus superest dialectici iudicii gradus in perspicienda sciētiarum humanarum cognatione, & virtute positus, vt laboris humani fructus possit æstimeri, & optimus rerum omnium parens, atque author agnosci. In qua iudicii prudentia etsi sua quædam, & propria sunt instituta, tamē vt secūdus gradus à primo, sic tertius à secundo, atque ideo à primo confirmatur. Si quis enim tantam rerum
ma-

DIALECT. PARTIT. 41

magnitudinem animo cape
re totam simul non possit,
ne quid ipsa sibi varietas, ac
moles officiat, aciemq; mē-
tis amplitudine sua perstrin-
gat, primum in breui ratio-
cinationis quasi tabella quā-
dam eius imaginem com-
primet, deinde latius profe-
ret, & complentibus ar-
tis integram, perfectamque
formam coloribus exorna-
bit. Sic igitur primum rati-
ocinabitur. Quæ res opera
sempiternæ, diuinæque sa-
f

pientia tanta demonstrant,
 quanta nec vis, nec potestas
 humana cogitatione com-
 plecti, nedum virtute conse-
 qui possit. hæ certè non so-
 lum in admirationem, co-
 gnitionemque dei libenter
 homines adducunt, sed ad
 laudem eius, & religionem
 penè violenter attrahunt.
 Artes verò, ac doctrinæ om-
 nes quid nisi immensam re-
 rum varietatem (quæ ab o-
 ptimo, maximoque deo in-
 credibili sapientia conditæ
 sunt,

sunt, & effectæ)intuendo, &
admirando persequuntur?
Omnis igitur labor, indu-
stria, contentio, dignitas, ho-
nor literarum, doctrinarum
que omnium ad summæ il-
lius bonitatis, & æternæ po-
tentiaë maiestatem laude, iu-
stitia, pietate complecten-
dam adhortatur. Quamob-
rem cùm hanc artium sum-
mam dialectica fecerit, pri-
mæque iudiciij lege proba-
uerit, secundi iudiciij spatiis
omnia singulatim diducet,
f ij

PETRI RAMI

artem vnam quandam omnium artium cōficiet, atque in his ordine collocatis infinitæ diuinitatis illius umbras, & imagines spectabit. Quod vti facilius intelligi, perspicique possit, fingantur nobis homines in subterraneis, & obscuris antris educati, ceruicibus, & cruribus ita deuincti, vt in eodẽ semper esse loco, & ante pedes posita duntaxat intueri cogantur. Ponè quos à tergo procul ignea solis flamma
fu-

suspensa sit . inter quam & vinctos multæ sint, & variæ affabrè, & antiquo artifice o factæ solis imagines , quarū variæ, & multiplices vmbre in aduersum (vt par est) longè ante oculos victorum facis illius splendore proiciantur , victi nihil præter vmbas videbunt, easque rerum nominibus (si loquantur) appellabūt. si verò quis eorum vinculis solutus sursum adducatur, & paulatim ad lucis aspectum perferē-

PETRI RAMI

dum exerceatur, non amplius umbras, sed imagines, tandem etiam eodem lampadis illius splendore duce, solem ipsum intentis oculis, et admirabilem in eo rerum magnificentiam magna voluptate conspiciet. Postquam autem satis commodè tantam rerum excellentiam, præstantiamque peruiderit, in antrum gradatim, ne à tanto lumine repenti in tenebras delapsus offendatur, seipsum referet, ut
pro-

propinquos, & populares
suos miseris vinculis liberet,
& in illas quasi beatas insu-
las adducat. tum enim um-
bras tantummodo bonorū
eos videre dicet, & ad ea
quæ sola, verāq; bona sunt,
excitabit. **H**actenus igitur
hæc explicandi gratia ficta
sint. vinctos, umbras, imagi-
nes, solem, solisque lucē re-
feramus. totam collationis
similitudinem in nobis, in
artium studiis, in cognitio-
ne cœlestis, & diuinæ verita-
tis

tis exprimamus. Etenim vin-
ctæ sunt istæ nostrates ani-
mæ, & speluncis corporum
tenebricosis irretitæ, omni-
bus partibus illaqueatæ, nec
quicquam nisi subiectas exi-
guis sensuum fenestris ym-
bras intuentur. Fax altissi-
mo supernè defixa loco, æ-
ternus, & beatus deus est.
splendor inde profectus, ra-
tionis humanæ lux, & diale-
ctica meditatio. imagines
medio interiectæ spatio, ge-
nera rerum, speciesque disci-
pli-

plinis, & artibus compræ-
hensæ: quarum tenues, le-
uissimóque motu nutantes
vmbrae, sunt hæc omnia, quæ
tangi, audiri, cerni, cæteris-
que sensibus percipi possunt.
Quare agite, ignem hūc ab
illa coelesti lampade demis-
sum accendamus, vinculis li-
beremur, sursum ab his vmb-
rarum tenebris erumpamus,
imagines, veritatē me-
ditemur. cūque philoso-
phia, & sapientiæ studium
tripertito in dialecticā, phy-
sicam

ficam, ethicam disciplinam
à philosophis distribuatur,
nobis dialectica dux adhi-
beatur, quæ à sensibus men-
tem, & à consuetudine cogi-
tationem reuocet, imagines
suo lumine in phycis, &
ethicis, quinetiam in seipsa
primum demonstret.

Principio igitur cùm oculo-
rum suorum aciem intende-
rit, primas sociarum artium
grammaticæ, & rhetoricæ
virtutes spectabit, atque ab
his diuini luminis inuestigā-
di

di ducet initium. admirabitur enim tam paucis literarum generibus infinitam vocum multitudinem comprehendere, comprehensionem singularum tam accurate, tamque diligenter explicari: tam certa consuetudinis observatione, & lege coniungi: tamque ad naturæ sensum moderato sono pronunciari. Deinde verò longè mirabilius opus æstimabit, omnem rerum varietatem pari dicendi varietate, certisque tro-

troporū, figurarum, nume-
 rorum formis assequi, hu-
 milia summissè: mediocria
 temperatè: summa grauitè
 exprimere: audiētium men-
 tes ōnibus modis tractare,
 conciliare, alienare, placare,
 commouere, excitare, remit-
 tere, quo velis impellere, vn-
 de velis deducere. Sed cū
 hæc omnia dialectica liben-
 ter admirabitur, tū in seipsā
 conuersa vehementius inci-
 piet admirari, & diuinæ mē-
 tis imaginem non diuinam
 non

nō poterit arbitrari : fontes
omnium rerum inuestigan-
darum definitis spatiis no-
tatos, ac descriptos ostendi:
constantissimas iudicādi le-
ges institui , vt hominū nec
diligentiam effugere, nec iu-
diciū fallere quicquā pos-
sit. Itaque cū in hoc ratio-
nis, & orationis instrumen-
to clarissimos diuini lumi-
nis radios dialectica depre-
henderit, tum se ad singula-
res hominum mentes, id est
radiatorum illorum micantes
igni-

igniculos referet, & umbras
 illius æternæ veritatis in suis
 operibus multo perfectius,
 & plenius agnoscet. atque
 hoc introitu ad cætera pate-
 facto, hac eadem via, in phy-
 sicis rebus impressa veritatis
 illius vestigia persequetur.
 Cum enim naturam mate-
 ria, formæque constantem,
 naturæque partes, tum prin-
 cipes, terram, aquam, aerem,
 ignem (coelum: si fortè quid
 aliud à quatuor primis illis
 corporibus putabit) tum ex
 his

his ortas seu stolidas, vitáq;
carentes lapides, metalla, co-
lores, vêtos, tempestates: seu
viuentes, animatasque stir-
pes, beluas, homines, earum
que rerum omnium distin-
cta genera, partesque, cum
hæc, inquam, oculis suis sub-
iecerit: & imagines istas vi-
derit: si se ad vmbbras fortè
referet, an existimabit tam
præclarum, támque mirabi-
le opificium (quod quan-
to consilio confectum sit,
nullum hominis consilium
possit

PETRI RAMI

possit assequi) prudentia
nulla constare? etenim quid
singularis vniuersitatis pul-
chritudo , quid terra vndi-
que æquabiliter congloba-
ta, vestita floribus , fontibus
irrigua , infinitis animantiũ
generibus culta, & habitata:
quid mare partibus omni-
bus in terram vergens, eam-
que amicè complectens , &
magno ditionis suæ iure ter-
restrium animantium saluti
cedens, insulis varium, litto-
ribus amœnum, innumera-
bili

bili piscium multitudine refertum: quid terræ, marique continuatus aer, tum concretus in nubes, & contractus, unde imbres, frigora, tonitrua, grandines: tum cœli ardore tenui temperatus, unde salutaris, & vitalis spiritus animantibus præbetur. quid aerem complexus æther igneos illos æternorum luminum oculos incédens, suum retinens ardorem tenuē, & summa caloris temperie moderatum: quid in-

quam hæc mundi principia,
 nonne præpotentis dei, id
 est authoris, & parentis sui
 bonitatem, prudentiam, sa-
 pientiam in his vmbriis ostē-
 tant, & quanta significatio-
 ne possunt, prædicāt? Quid
 (vt cætera ex his effecta præ-
 termittam) corporis huma-
 ni fabrica, quid è coeli regio-
 ne delapsus hic animus, quo
 loquimur, disputamus, rati-
 ocinamur, temporum præ-
 teritorum cum præsentibus,
 & præsentium cum futuris,
 &

& omnium inter se collatione dii quidam mortales esse possumus: quid, inquam, harum rerum cognitio non hominum cogitationes extollit? non tantarum patrem rerum animo complecti, eiusque sanctissimum numē, pia, religiosaque veneratione mentis adorare cogit?

Age verò phycis regionibus ingentibus peragratibus eadem lux dialectica perfectiores imagines perscrutetur. Mathematicas ar-

g ij

tes in-

tes ingrediatur: quas pro
 quantitatis natura distribu-
 tas, arithmetica discretæ:
 geometriam continuæ prin-
 cipes videbit. Hæ nanque
 postea astronomiam, musi-
 camque pepererunt: constā-
 tes enim cœli cursus, et equa-
 biles admiratæ, geometria
 immensam cœli vastitatem
 certis locorū intervallis ter-
 minando. arithmetica di-
 mensos spatiis illis motus
 numeris definiendo, astro-
 nomiam: mox inde carmi-
 nis

DIALECT. PARTIT. 51

nis gratia, cantusque voluptate cominotę arithmetica sonorum differentias addendo, subducendo, partiendo, multiplicando, conferendo, geometria interualla distinguendo, tempora metiendo musicam genuerunt. Itaque cum has disciplinas lumine suo dialectica lustrauerit, quanto iam plenius naturalium principia rerum, & umbrarum illarum causę cernentur? quanto iam longius à sensibus cogitationes

PETRI RAMI

abstrahentur, & imagines
cœlestis sapientiæ propius
aspicientur? deiq̃ue opera in
illis ymbris, eiusq̃ue maie-
stas in his imaginibus vbe-
rius agnoscetur? Arithme-
tica enim primis numerorũ
notitiis sibi diuinitus insitis
ornata, non minus illustrem
ad infinitam rerum confu-
sionem distinguendam, &
varietatem comparandam,
explicationem habet: quàm
ad aciem mentis acuendam,
& ad diuini solis aspectum
con-

conuertendam, suauem &
nobilem intelligentiã. geo-
metria, cùm mentem ab his
crassis, concretisq̃ue corpori-
bus in intimos animi, secre-
tosq̃ue recessus abducit: tũ
naturæ formas, species, situs,
magnitudines, lineamenta,
singulari artificio, scientia-
q̃ue certissima demonstrat.
astronomia deorum domi-
cilium complexa, effectrices
cæterarum rerum causas at-
tulit. hinc nascendi morien-
diq̃ue vicissitudines esse do-

cuit: hinc commutationes
 temporū quadripartitas ad
 maturitatem frugum, & tē-
 perationem corporum ap-
 tas deduxit. hinc etiam ce-
 reas animorum nostrorum
 species formatas, & impres-
 sas agnouit: hinc naturarum
 omnium (quæ gignūtur, &
 intereunt) principia, & caus-
 sas accepit. Itaque cū cæte-
 ra, tum hoc maximè prædi-
 cabile, & gloriandum dei
 omnipotentis opus mirabi-
 liter aperuit, & tātī artificis
 in-

industriam in hoc vno opere contemplandam proposuit. Musica (vt Platoni placuit) astronomiæ germana, atque simillima non solum honestam animi remissionem, iucundamque turbulentarum molestiarum quietem parit: sed cœlestiū imitatione conuersionum cognatas humanæ mentis conuersiones, vagas, & errantes, componit: perficitque vt illa ipsa mentis intentio, velut in cantu, & fidibus: sic ex
ratio-

PETRI RAMI

rationis agitatione, & natura concordēs modos tanquam in cantu sonos faciat. quid ergo quantas diuinæ sapientiæ, & quàm synceras imagines mathesis philosophis animis ostēdit? qua via propius in hac mortalitatis illusione, ad immortalis naturæ conditionem accedimus? hominem insolitis, perturbatisque corporis tenebris obcæcatum dolemus? mathesis in eo lumine constituit, vt innumerabilem rerum

rerum multitudinem modis numerisque distinguat. hominem corporis exigui, velut carceris angusti custodia constrictum querimus? mathesis liberat, seu potius hominem hac mundi universitate maiorem reddit: ut eam, cuius vix millies millesimum punctum dici potuit, totam oculis ipsa multo gradioribus aspiciat. hominem à coelesti possessione in ultimas mundi partes abiectum, & à patria extorem,

PETRI RAMI

rem, exulémq; miseramur?
mathesis in auitam, patriám
que cœli hæreditatem resti-
tuit: tabuláſque tam precio-
ſæ poſſeſſionis (quibus tem-
porum vices, momentáque
certis characterũ notis defi-
gnantur) non ſolum inter-
pretatur, ſed diis ipſis autho-
ribus addicit. hominẽ ma-
ximis, & turbulentis cupidi-
tatum motibus miſerè iacta-
tum lamentamur? mathesis
tranquillitatem parit, & di-
ſcordes animæ motus har-
mo-

monia suauitate temperat,
& ad concordiam rationis
imperio consonantem redi-
git. Quàm coeleste, quàmq;
deorum proprium est, cum
in tenebris cæcus erres, in
amplissimo lumine omnia
numerare? cum in vno loco
vinctus tenearis, omnes re-
giones celerrimè, liberrimè-
que peragrarè? cum exules,
in media patriæ luce versa-
ri? cum agiteris, statum tene-
re? atque cum hæc tanta sint,
quanta certè sunt: vt in his

vmbrarum simulachris, at-
 que imaginum formis im-
 mensam rerum omnium pa-
 rentis dei sapientiam, & ani-
 mos nostros ex quadā eius
 particula decussatos osten-
 dant, tamē cum ad monita,
 præceptaque de vita, & mo-
 ribus dialectica peruenerit:
 longē perfectissimas imagi-
 nes inueniet. Nam cum pro-
 ximo ingressu secundi iudi-
 cij lumen accenderit, & vlti-
 mum, supremumque vitæ
 finem, naturæ congruenter,
 con-

conuenienterque, id est fortiter, iustè, liberaliter, moderatè, prudenter, religiosè vivere perspexerit: si has inchoatas virtutum imagines ad consummatam veritatē retulerit: quantam diuinitatis speciem consequetur? animis nostris igniculos diuinitus infitos agnoscet, alios ad laborum, periculorūque patientiam, alios ad eas res (quas habeas) largiendum, & cum aliis communicandum, alios ad societatē ho-

hominum, concordiamque
 retinendum, alios ad effre-
 natas libidinum voluptates,
 & illecebras domandum, a-
 lios ad omnium artium, sciē-
 tiarumque studium. Harū
 itaque laudum perfectissi-
 mas in illa prima mente, &
 constantissimas causas (vn-
 de hæc simulachra sumpsi-
 mus) dialectica statuet, vt si
 mortalium omniū qui sunt,
 fuerunt, erunt, virtutes vnū
 in locum conferatur, atque
 ex his omnibus vnica virtus
 effi-

efficiatur, admirabilem quidem, & maiorem quam dici, cogitariue possit, esse necesse est. vix tamen, ac ne vix quidem vel minimam tantæ diuinitatis vmbra imitabitur: vt infinitis partibus quiddam præstātius, & excellentius in deo sit æstimandum. Quamobrem cum ex cæteris, tum maximè ex his & vniuersis imaginibus virtutum, & vmbreis imaginū singularibus longè optimū vniuersitatis artificem, re-

Etoremque iudicabit: qui be-
 atissima luce nostros ani-
 mos illuminarit: vt cum ar-
 tium omnium, sciētiarum-
 que potestates, velut in con-
 uentum aliquem celebrem,
 & solennem vocauerimus,
 singularumque prouincias,
 officia, munera, ditiones re-
 cēsuerimus, vmbras, & ima-
 gines immensæ virtutis ad-
 mirati, ad eam conuertere-
 mur, amaremus, coleremus:
 deinde in speluncas nostras:
 id est ad imperitos, & igna-
 ros

ros reuerſi, ſtultas de his bonorum vmbris contentiones, bella, cupiditates accuſaremus: amicos imprimis, de inde etiam alienos, qui ne tiam inimicos, quonia nſtri generis (ad quod vniuerſum adiuuandum, & amandum nati ſumus) animantes ſunt, ad veras illas, & æternas opes inuitaremus, quas ille ipſe bonorum omnium opifex, & effector fortibus, iuſtis, liberalibus, moderatis, ſapietibus, religioſis animis

amplissimo, munificentissimoque dono proposuit.

Primæ partitionis tertia pars reliqua est: sic enim primum proposuimus, differendi facultatem natura, arte exercitatione perfici. de natura, & arte breuiter, sicut erat institutũ, diximus.

Exercitatio itaque vna restat, quæ artis præcepta in opus educat, & vim præceptis inclusam exemplis effingat, et exprimat. in qua quantum insit ad bene differendum

dum momenti, dici posse equidem vix arbitror. Si quis enim eximiæ pulchritudinis animalia in aulæis picta spectaret, atque in ea spectandi admiratione cum esset, ea repente excitata profili-
rent, viuentiumque motus, gestus, certamen etiam aliquod exhiberent: quanta iam esset, & quanto perfusa gaudio spectanti lætitia? Ita si quis artis tam nobilem, tamque humanitatis propriam descriptionem contempla-

tus, vsum aliquem viuente-
 que actum desideret, atque
 in ipso desiderio doctrinae,
 velut artus animari, suaque
 sponte moueri aspiciat, pro-
 tinusque ita comparari, vt
 Palladis alicuius instar oc-
 cultissimas res aperiat, con-
 sulentibus summa pruden-
 tia respōdeat, res controuer-
 sas disceptet, perturbatis or-
 dinem, obscuris lucem adfe-
 rat: qua voluptate hæc ipsa
 contemplantis animus ge-
 stiet? qua lætitia exultabit?
 hæc

hæc porro miracula nobis
 exhibebit exercitatio, lan-
 guentes & sopitos artis sen-
 sus excitabit, calore viuentis
 sanguinis, motuque ratioci-
 nantis spiritus animabit. Sū-
 ma igitur, ac prope sola dif-
 ferendi virtus est in exerci-
 tatione, quæ interpretatio-
 ne, scriptione, dictione con-
 tinetur. Interpretationē vo-
 co poetarum, oratorum, phi-
 losophorum, omniumque
 artium, & excellentium scri-
 ptorum lectionem, et ad in-
 stitu-

stituta dialecticæ artis expli-
cationem. Quæ pars maxi-
mè necessariis præceptis in-
structa est, nihil tamen à pri-
orum traditione dissidenti-
bus : retexta enim quædam
ars est, & per omnium pro-
gressionum gradus repeti-
ta: quæ spectari iubet velut
architectonica operis confe-
cti formam, omnibúsne lo-
cis ad artis legem, & regulã
conueniat, an ideam præce-
ptis mōstratam penitus ex-
primat, omnibúsque omniũ
par-

partium numeris absoluat:
 atque hæc diligentia (vt di-
 xi) in scriptis alienis intuen-
 dis, & explorandis præcipu-
 am laudem habet. Primum
 igitur interpretatio quod
 explicandum assumpserit, à
 capite retexet opus vniuer-
 sum, quæstionē cernet, quæ
 differenti proponitur. Vbi
 verò quæstionem peruide-
 rit, quæ diligentia artis præ-
 cessit, eius opus prius explo-
 rabit. argumentum itaque
 primum requireret: quoniam

H. v

inuen-

inventionis in differēdo pri-
ma cura est: acceptum argu-
mentum ad proprium ge-
nus referet, & ad ipsius le-
ges expendet, an à captione,
vitióque sit alienum: maxi-
mè verò, accuratissimèque
cernet ea vitia, quæ sunt ar-
gumentorum, tum vniuer-
sorum communia, tum etiã
propria singulorum: ne sit
argumentum obscurum, ne
ambiguum. Atque hæc in
omnibus: in singulis verò
ne vt causæ proponantur,
meup. vel

vel euenta, vel consentanea,
 vel dissentanea, quæ eiusmodi
 minimè sunt: ne similitu-
 do captiosa sumatur, ne sit
 impropria notatio, ne par-
 tes negligenter enumeratæ,
 ne secundum fallacem speci-
 em totum ponatur, ne defi-
 nitio non confecta in suas le-
 ges: ita enim argumentum
 iudicari poterit ex generis
 sui lege, atque natura. nam
 si de argumento dubites, ar-
 gumentum esse desinit, &
 in quæstionem mutatur: ad
 quam

quam æstimandam argumē-
tum quæritur nouum, quæ
plærunque lex ipsa est argu-
menti propria, caussa nem-
pe, vel euentum, vel aliquid
aliud è genere argumēto-
rum. deinde syllogismo id-
ipsum cum quæstione copu-
latur, vnde virtus argumen-
ti prioris iudicatur. Hac ita-
que ratione cū quæstio-
nem, & quæstionis argumē-
tum interpretatio percepe-
rit: ex argumenti, quæstio-
nisque coniunctione tripli-
cem

cem factam connexionem
 propositionem, assumptionem,
 cōplexionem (in qua
 quæstio conclusa est) inue-
 stigabit: ternariūque illū
 numerum feuerissimē exi-
 get: si tamen plures sint, pau-
 cioresve pronūciationes, nō
 protinus rem damnabit. nā
 si plures sint, partium esse
 possunt approbationes: vn-
 de profyllogismi, & aliorū
 adiutores, cōfirmatorēsque
 syllogismi nascuntur, vel or-
 natus gratia sunt interposi-
 tæ:

tā: itaque & detrahendum
 est, quod superat, ne quid of-
 fundat tenebrarum in iudi-
 cādo: & addendum quod
 deest, vt ad ideam proposi-
 tam comparetur. secus les-
 biam quandā regulam præ-
 scriberemus, quæ non ratio-
 ne, & lege opus æstimaret:
 sed rationem, legemque o-
 pere definiret: naturæ enim
 (à qua artificiū profectum
 est) plærunque satis est intel-
 ligi. Sit igitur in interpreta-
 tiōe prima hæc cura, vt quæ
 sitio,

stio, & argumentum. deinde
 de tria proloquia ex illis cō-
 fecta deprehendantur. deinceps
 proximum est, vt verā,
 falsāve quæstionem decer-
 nāmus, id est, iudicemus:
 quod ad partium singularē
 primum: deinde ad totius
 vniuersam collocationē per-
 tinet: hac enim duplici rati-
 one quæstio (quæ dubia pri-
 us erat) æstimatur: Prior au-
 tem ratio ad propositionē
 pertinet, & assumptionem:
 in quibus cum amphibo-
 lia,

lia, & fallacis sensus ambiguitas vitata fuerit, si simplices sint enunciationes, videndum erit in vtraque necessariāne sit, an contingēs: nam si cohærentiam illam naturæ tenemus, librā manu tenemus, qua pondus cōiunctarum pronunciatione rerum possit examinari: si enim coniunctio necessaria sit, quæcunque quantitas erit, de veritate tam perspicua nullo modo debet, nec potest addubitari: si verò
con-

DIALECT. PARTIT. 65

contingens erit, diuifio adhibeatur . nam fi frequens, nihil quidem temerè, fed tamen iudicio indulgētius aliquid (quæcunque quantitas erit) tribuendum: hoc enim ferè ſolo rationis genere hominum confilia, & pleque artes conſtant, quæ ſignis & veriſimilibus rerum notis verum inueſtigant: ſi rara, & inuſitata copulatio fuerit, id liberius erit inficiandum, præſertim ſi res generatim, & vniuerſè pronū-

i cie-

cietur, at in æqua vtramli-
bet in partē propensione &
indifferētia (quæcūque quā-
titas erit) academica dubita-
tione temeritas assensionis
ab assertione, & inficiatione
cohibenda constanter erit:
quid enim causæ est, cur
negem quod possit esse ve-
rum? aut affirmē, quod pos-
sit esse falsum? Eadem regu-
la in copulatis, & relatis erit
utendū: eorum enim veritas
ex partium est veritate: sed
in connexis, & disiunctis ex
con-

connexionis, & disiunctionis
 necessitate veritas eadē
 perpenditur. Atque hac dili-
 gentia per expositas artes
 adhibita, cū singularum
 pronunciationum constan-
 tia perspecta fuerit, interpre-
 tatio ad dispositionē argu-
 mēti transferenda est, vt vni-
 uersæ collocationis cōstātia
 itidem cognoscatur: nec no-
 ua hic vlla præceptio est, ni-
 si fortè monendum & illud
 sit, ne in argumenti exposi-
 tione pars, totūque, habi-
 tus,

tus, resque habitu prædita,
 nomen, nominiſq; loco ſum-
 pta longior oratio captioſe
 confundantur: ſed ex ſimpli-
 cis, & coniunctæ ratiocina-
 tionis doctrina genus, dein-
 de forma ratiocinatiõis de-
 prehendatur. Quamobrem
 cū argumenti cum quæ-
 ſtione coniunctionem, et cō-
 iunctionum copulationem
 erimus aſſecuti, indubitata
 iudiciij legem erimus aſſecu-
 ti, qua velut aurum igne, ſic
 dubitationis fides explore-
 tur,

tur, & probetur: regulam enim habebimus descriptam perpetuam, & nunquam fallentis veritatis: ad cuius numerum, quadrumque cum institutam disputationem redegerimus, iudiciū de quaestione certissimum, verissimumque faciemus. Interpretatio inuentionis, primique iudicii ita se habet. In secundo autem iudicii gradu simillima ex partis huius preceptis animaduersio erit. Cum enim artem aliquam

explicandam sumpserit: finem, ceterasque causas summa definitione comprehensas requireret: subiectas res paucis generibus notatas exiget, & in partibus singulis anteceditis interpretationis diligentia adhibita ad hanc exercitationem primo notatas, & illustres artes grammaticam, rhetoricam, dialecticam imprimis, id est seipsam, deinde ab his profectos poetas, oratores explicabit. quanquam autem in poetis,

tis, & oratoribus sæpe reperi-
et inflexum ordinem illū
legitimum: nec tamen dam-
nabit, quoniam illis volupta-
tis, aut vtilitatis certæ studi-
um, non veritatis explican-
dæ propositum erat: verun-
tamen vt rem ipsam pleni-
us intueatur, ad artis præce-
pta reuocabit: nec tantum
bene scriptas disputationes,
sed vitiosas interdum ad hu-
ius exercitationis vtilitatem
declarabit, vt Socrates apud
Platonem. Atque his primis
studiis

studiis ita perspectis, & exploratis naturalium rerum magnificā, & copiosam scientiam hac eadem lance poterabit, mathematicas artes examinabit, arithmeticae vias expendet: geometriam, dii faxint, ut aliquando constituat, definiat, distribuatur in partes, singularum proprias affectiones coniungat, usum institutionum omnium ostendat. quod tantum bonū si poterit assequi, astronomiam deinceps licet impedire

ditam, & dissipatam facilius
componet, & commentitiis
somnia liberabit: tum mu-
sicam non tam despectam,
quàm ignoratam vindica-
bit, & in honoris debiti lo-
co collocabit: tandem verò
quæ de moribus traditæ sūt
disciplinæ, eas exercitatione
pari percēsebit, atque in hac
omnium liberalium scripto-
rum, & ingenuarum disci-
plinarum meditatione, tra-
ctatione, explicatione tan-
quam in bona repub. (cui
iam

iam antea laudi comparata
 est) princeps non verborum
 contentione, sed iudicii seue-
 ritate vitia omnia damna-
 bit, seditiosarum turbas opi-
 nionum expellet: delitias va-
 narum, & ociosarum subti-
 litatum exterminabit: vt sic
 quemadmodum in censu
 bene constitutæ ciuitatis bo-
 norum duntaxat, & ciuiũ,
 prætermisiss malorum, &
 externorum nominibus: sic
 in artium constitutione vti-
 lium tantummodo, & neces-
 saria-

DIALECT. PARTIT. 70

fariarum rerū detractis omnibus refutationum impedimentis sancta quædam, laudabilisque descriptio. Postremi iudicii interpretatio ad artis itidem suæ præcepta, atque instituta referenda est. Itaque cum à secundi iudicii lumine explicatiōes artium singularum sinceræ, purasque perceperit, ultimū illud (quo tendunt omnia) primo loco proponet, philosophia erit, id est, amor optimi, maximique dei, ille enim

PETRI RAMI

enim veritas omnis sapiētia
que est, ad quā studia homi-
nū, & cogitatiōes omnes na-
tura referuntur. Cū igitur
interpretatio animū ab hisce
crassis sensuum vmbreis auo-
cauerit, ducem ei se ad om-
nes philosophiæ regiones
peragrandum præbebit: &
in eis suo quibusque ordi-
ne descriptis, ideas illius æ-
ternæ veritatis (quas in ob-
scuris vmbreis occultas, & re-
conditas vix per inuolucra
conspiciendi potestas fuit)
cla-

DIALECT. PARTIT. 71

clarissimas demonstrabit:
tum sursum altius ad earum
vium, & archetypum exē-
plar intuendum excitabit:
tum ad intermissas umbras
per interpositas imagines re-
uocabit: vt hac umbrarum,
imaginūmq; meditatione,
& exercitatione, confirma-
tus tandem animus infinitæ
virtutis illius, & immensæ
bonitatis cognitionem, &
assequatur, & ignorantibus
aperiat.

Scri-

Scribendi, dicēdique ex-
 ercitatio superest: vna &
 eadem monitione com-
 præhensa: sed scriptio natu-
 râ, & tempore prior est: cu-
 ius nō alia via est quàm rhe-
 tores exercendæ eloquentiæ
 tradiderunt: quamobrem
 (vt Crassus ait) in istis ipsis
 exercitationibus etsi vtile e-
 tiam subito sæpe dicere, ta-
 men illud vtilius sumpto
 spatio ad cogitandum para-
 tius, atq; accuratius dicere.
 Caput autem est (quod vt
 verè

verè dicā minimè facimus:
est enim magni laboris, quē
plærūque fugimus) quam-
plurimum scribere: stylus
optimus, ac præstantissimus
vt dicendi, ita disserēdi effe-
ctor, & magister: nam si su-
bitam, & fortuitam oratio-
nem commentatio, & cogi-
tatio facile vincit, hāc ipsam
profectò assidua, ac diligens
scriptura superabit. Scriben-
di verò, dicendique prima,
facillimāque via est imitatio
quæ prudenter quos imita-
ri

PETRI RAMI

ri velit, feliget. vnus è latinis
Cicero in orationibus, in
philosophia, in oratoriis in-
stitutionibus multum pro-
derit: sed & omnium artiũ
scriptores, & interpretes.
Præcursione igitur interpre-
tationis, & lumine, virtuti-
bus authoris ad imitandum
propositi cognitis, & perspe-
ctis, quæstio aliqua consimi-
lis earum rerum quæ ab il-
lo (quem imitamur) tractã-
tur, imitanda proponetur,
scribendo, dicendoque ex-
pli-

DIALECT. PARTIT. 73

plicabitur quàm maximè
ad veritatem, & similitudi-
nis expressionem accommo-
date : ita enim inuentionem
acuemus, & confirmabimus
iudicandi prudentiam, cum
ex alienis virtutibus (vt acci-
dit in sole ambulantibus)
colorari nos sentiemus : de-
inde ab imitatione scriptio,
dictiōque seipsam disiūget,
& secum ipsa certabit, quæ-
stionē liberam sumet, & in-
dustria propria explicabit,
omnes inuentionis artes ex-

K

cita-

PETRI RAMI

citabit: nullum intentatum
genus argumenti relinquet:
hinc veterum sophistarum
de rebus omnibus ex tem-
pore dicēdi facultas extitit:
hinc academiæ dubitatio, et
contra omnes omnium sen-
tentias disputatio. hinc ab
Aristotele de singulis rebus
in vtramque partem disse-
rēdi manavit institutio: hinc
Ciceronis, & excellentium
oratorum quotidiana decla-
mitatio. In qua tamen exer-
citatione maximè cauendū
est,

est, ne præcedentia rhetori-
 cę studia negligamus: & pro
 nihilo habeamus: néve il-
 lud cordis, & linguæ (vt
 Crassus ait) diuortium faci-
 amus absurdum sanè, & in-
 utile, & reprehendendum:
 vt quod homini deus ratio-
 nis, & mentis explicandæ
 gratia animantium soli de-
 derit: id non solum in diui-
 nam beneficentiam, sed in
 nosmetipsos agresti qua-
 dam, & barbara ingratitude
 obcæcati repudiemus.

PETRI RAMI

quanuis enim dialecticæ ratio, rhetoricę oratio propria fit: nec cordis in ore, nec oris in corde sedes posita sit: tamen vt cordis, & linguæ officia, fidelissima societate natura coniunxit: sic rhetoricæ, & dialecticæ munera copulare vsus, & exercitatio debebit: vt quascunque in oras disputatio, regionésq; delata sit, siue de domesticis, siue de publicis, siue de paruis, siue de magnis, siue de humanis, siue de diuinis, siue ad

DIALECT. PARTIT. 75

ue ad priuatos, siue ad iudices, ad populum, ad reges, siue ad paucos, siue ad multos, siue inter alienos, siue cū suis, siue secum, siue interrogando, siue respondendo, siue sermone continuo, siue de re quauis (quæ propofita, & quouis modo explicanda fit) agatur: vna, & eadem rhetoricæ, & dialecticæ cōciliatio, consociatiōque fit: nec tamen idcirco rationis idem genus, nec orationis perpetuò quæretur: concio

PETRI RAMI

populi capit omnem splendorem orationis: verisimilitudine contenta est, sapientium conuentus orationis non ingrata, nec inornata puritate (quæ enim foedâ barbariæ, nisi barbaræ aures libenter audiēt?) cōtētus est: veritatis indubitata fidē requirit: sed tēperamētū cōspirantiū, nō diuortiū dissidētiū officiorum hoc est. Sic istas artes coniunctas exercuit Plato: nec minus disertè dicit, quam subtiliter, & acutè disferit

ferit, easque sic exercendas
 esse docuit. Ideoque eius au-
 ditor Aristoteles non ad mi-
 serum, & bonis ingeniorum
 studiis perniciosum morem
 de solis præceptis tenuiter,
 & aride balbutiendi, garri-
 endique, sed ad copiam rhe-
 torum in vtramque partem
 de omnibus rebus differen-
 di, ut ornatiùs, & vberius di-
 ci posset, & seipsum, & disci-
 pulos suos exercuit: ex per-
 petuis illis ornatarum dispu-
 tationum fontibus illud Ari-

stotelis aureum flumen in
 omnes philosophiæ partes
 redundauit: illis ipsis exerci-
 tationibus iactatus in Theo-
 phrasto diuinus orationis
 candor enituit: iisdem exagi-
 tata singularis in Phalereo
 dicendi laus effloruit: non
 enim pulcherrimæ artis ex-
 citationē in stultis inaniū
 præceptorum clamoribus,
 sed in graui rerum utilium
 disputatione, & ornata tra-
 ctatione collocarunt. Audi-
 amus tandem aliquando (si
 quid

quid vlla nos optimę ratio-
ni cōiūcta mouere debet au-
thoritas) audiamus, inquā,
tot, talesque viros, consilia,
studia animaduertamus, &
ad eorum imitationem dia-
lecticas exercitationes insti-
tuamus. Etenim cūm diale-
ctica regina quædam sit om-
nis ratiōis, ac disputationis,
cuius vis interpretatiōe, scri-
ptione, dictione quasi tripli-
ci orbis parte contineatur,
quàm est alienum, & tantæ
authoritatis indignum, in-
ter-

PETRI RAMI

terpretationem, & scriptio-
nem Asiam videlicet, & A-
fricam prædæ, direptioniq;
hostibus ignauia, desidia,
inertia relinquere: in sola di-
ctione, imò dictionis abie-
ctissima, minimaque velut
europeæ regiunculæ parti-
cula, quæ de præceptis al-
tercatio est, ceteris omnibus
desertis, & proditis desidê-
re? vt cum dialectica debeat
vniuersi orbis imperium cõ-
silio, diligentiâque regere, ma-
lit videlicet honoris post-
ha-

habita ratione in aliquo por-
tu defidiæ ociando, aprican-
dóque conchas, & vmbili-
cos legere. Quamobrem vt
verum, solidumque fructũ
præstantissimæ virtutis ca-
piamus, artis præcepta bre-
uiter cognoscantur: de his
raro, ac tantisper dum do-
ctrina ad institutionum su-
arum leges quadrare videat-
ur, disputetur: interpretatio
nis diligentia, eiúsque radi-
cibus innixa scriptio, dicti-
o que suscipiatur, proposita
de

PETRI RAMI

de bonis, & malis, de iucun-
dis, & vtilibus, de publicis,
& communi hominum iu-
dicio subiectis rebus quæ-
stione, iuuentus in fontibus
inventionis exerceatur: quæ-
stionis vtraque pars per om-
nia argumentorum gene-
ra deducatur, nihil enim fe-
rè est, cuius non sint causæ,
euenta, consentanea, dissen-
tanea, atque ideo reliqua ex
his nata. hinc omnis copia
rerum, & supellex depromē-
da est. quare quoniā in hac
parte

DIALECT. PARTIT. 79

parte tantum boni est, magnus labor, magnum studium est adhibendum, ut inde rerum abundantiam quā amplissimam, & ad omnem disputationem promptissimam facultatē hauriamus: deinde pari diligentia iudicij gradus omnes erunt exercendi: quicquid interpretandum scribendo, dicendoque fuerit, aliqua ratiocinationis forma (quāvis non perpetuò plena) concludatur: in perpetua autem, & mul-

multiplici rerum explicati-
one nunquam à secundi iu-
diciij regula discedendum.

Atque vt interpretationem,
sic scriptionem, dictioném-
que possumus per omnes ar-
tes deducere. quis enim alie-
num, vel incommodum pu-
tabit, si non ad alios docen-
dum, certè ad studiorũ me-
moriã, & fructum pieta-
tis augendum commenta-
rios artium singularum con-
cinnè, pressè, aptè conficere?
atque in his ordine (vt ter-
tium

DIALECT. PARTIT. 80

tium genus æstimandi docuit) collocatis summi patris prudentiam, bonitatem, sapientiam manu, linguâq; celebrare, & identidem animo cogitandam, admirandam, venerandam proponere: hic enim studiorum, vigiliarum, doctrinarum modus statuendus est: huc artes omnes traducendæ sunt, & conuertendæ, ut illum ipsum veritatis fulgorem cuius umbras, & imagines erant persecutæ, summo pietatis ardore contemplantur.

HAbes ô sapientiæ pa-
rens academia, (te e-
nim peroratio postre-
mum appellabit, quã proœ-
mium affari primum cepe-
rat) paucis de dialectica vir-
tute nostrum iudiciũ: quod
si cui de tam multis hospi-
tibus tuis minus placebit,
huic non solum ignoscam si
nostris refutandis meliora,
& hominum vitæ commo-
diora tradiderit: sed maxi-
mas ei gratias agam. omnes
in eadem naui homines fu-
mus,

DIALECT. PARTIT. 81

mus, natura nempe rationis
participe, gubernaculum ra-
tionis bono animo regen-
dum suscepi. si non rectum
clauum teneo, si perichitor, si
in scopulos, & fyrtes incido,
exclamet, admoneat, repre-
hendat. num ego illum qui
mihi vectoribusque meis tā
sapienti, tamque salutari vo-
ce subuenerit, meritò com-
plectar, & semper amem?
Veruntamen, per deum im-
mortalem, ne periculum pu-
tet non eadem velificatione
I sem-

PETRI RAMI

semper vti, sed optet potius
secundis ventis mutato cur
su rectà portum petere, quā
aduersa tempestate vsque-
quaque iactari: nec ob id a-
lienam tantum damnet in-
dustriam, quòd bene spera-
re ausa sit: sed præclaram il-
lam satyrici vocem confyde-
ratus, & attentus audiat.

Discite nunc miseri, & caussas cogno-
scite rerum.

Quid sumus. & quidnam uicturi gigni-
mur, ordo.

Quis datus, aut metæ quàm mollis fle-
xus & undæ.

Nati enim, factique sumus,

vt

DIALECT. PARTIT. 82

vt parentis naturæ consilia
nostris animis inscripta di-
scamus, hîsque pareamus:
non vt vanis opinionum cō-
trouersis de muneris, offi-
ciique gradu deiiciamur, &
alios eadem ruina præcipi-
tes agamus. quantum ma-
lum, & quàm graue distor-
tam publicæ institutiōis do-
ctrinam arbitramur? imma-
ne, & consceleratum parrici-
dium est in ciuitatis suæ va-
stilitatem, & inflammationē
coniurare: quid erit in vni-

PETRI RAMI

uerfum genus hominũ exi-
tiabilem non corporum, fed
animorũ perniciem, pestẽq;
moliri? paucis admodũ an-
nis omnes artes dialectica
via traditas liceret ediscere:
quod occasione vanę super-
stitionis impedire, & naturę
lumini tenebras offundere
vel offusas pertinacissimẽ re-
tinere: quid est nisi flagitio-
sa, nefariãque fraude exitio-
sam pestem humano gene-
ri comparare? Quare mise-
ra ista caligine mentis, pro-
cul

cul expulsa amore, odio, in-
 uidia, cupiditate, cæterisque
 erroris magistris è iudiciij cõ-
 filio reiectis, de nostra, deq;
 generis nostri salute solliciti
 cogitemus, meminerimúsq;
 nos esse nõ belluas sensus a-
 gresti seruitute deuinctas,
 sed homines naturalis arbi-
 trij libertate præditos, liber-
 tatem verò animi excelsam,
 amabilem, gloriosam: serui-
 tutem autem caducam, dete-
 stabile, odiosam semper esse
 duxi. Itaque si quis erit in tã

PETRI RAMI

ta omnis generis multitudi-
ne feruilis animus, qui liber-
tatem nostram assentando
calumniari, aut inuidus, qui
muneris nostri nouitatē ma-
ledicendo infectari velit, ne
protinus velo nescio cuius
authoritatis oculis obducto
cæcorum errantiū more cla-
mitet, alij alia via progredi-
untur, sed malit aliquando
iudicij sui libero lumine ve-
rum cernere, quā opinio-
nis alienę feruili cęcitare per-
petuò delirare. fatuitas, vel
po-

potius insolentia stolidi est
in philosophia seipsum ob-
cæcare, atque alienis oculis
non confidenter solum, sed
arroganter de coloribus iu-
dicare: quinetiam hominis
commentitium nomen cer-
tissimo naturæ consilio, imò
verò inanem manus vmbra
verissimo mētis iudicio præ-
ponere. At feror iam lōgius,
non enim publici, & inuete-
rati erroris (de quo alio lo-
co dicam) sed mei iudiciij ra-
tionem tibi reddendam sta-
tui.

PETRI RAMI

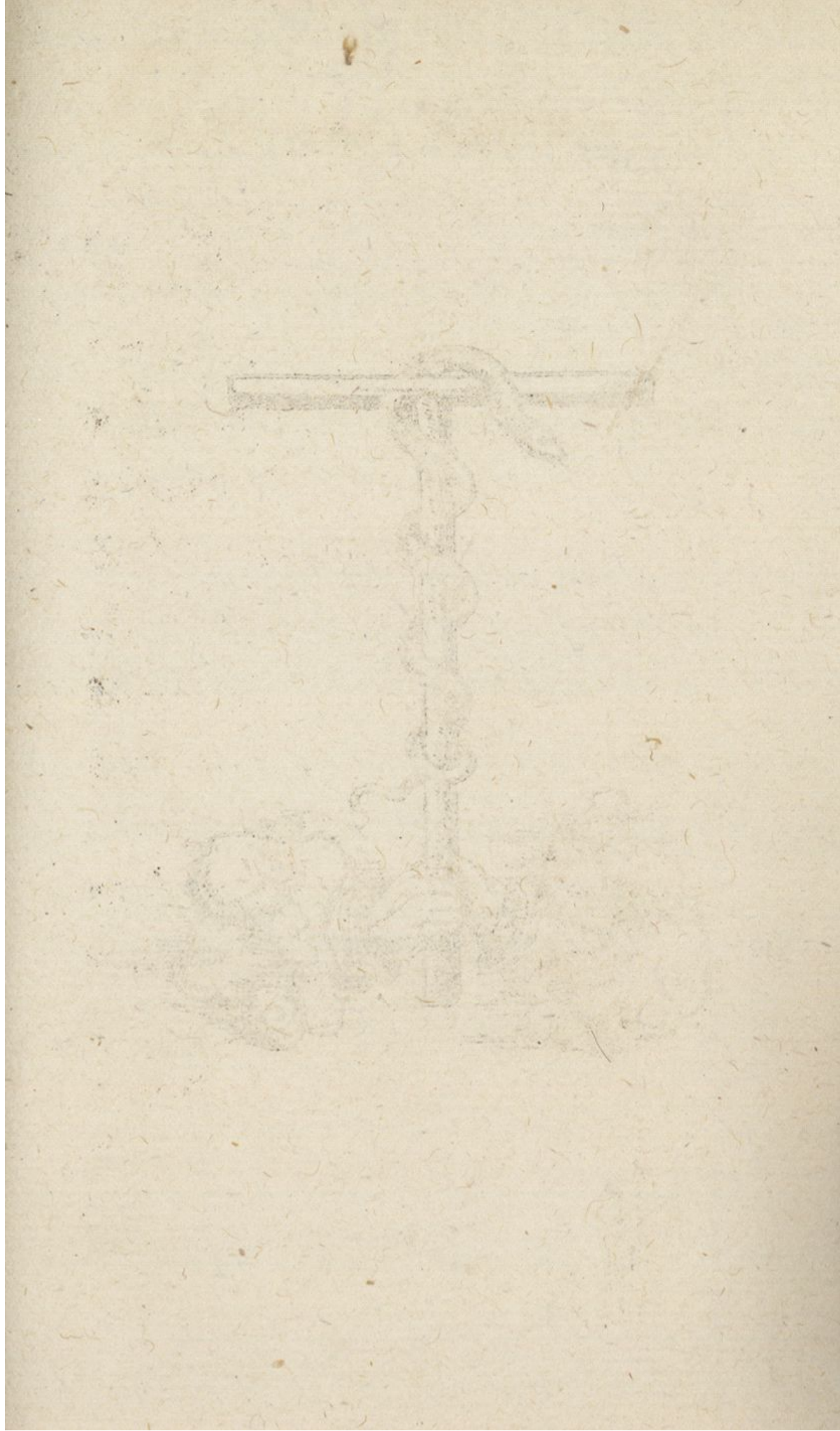
tim. Quamobrem dialecti-
cam tanquã solem discipli-
narũ, disputationũmq; om-
nium constituamus : cuius
non solum lumine colluce-
ant, & illustrentur, sed ca-
lore, motũque excitentur, vi-
uant, augeantur, florescant,
tandẽmque gratissimos ho-
mini, & honestissimos fru-
ctus adferant : sitque nobis
qui descriptus est, dialecti-
cæ finis, hæc spes, hæc expe-
ctatio, hæc professio facul-
tatis huius habeatur : viam
inda

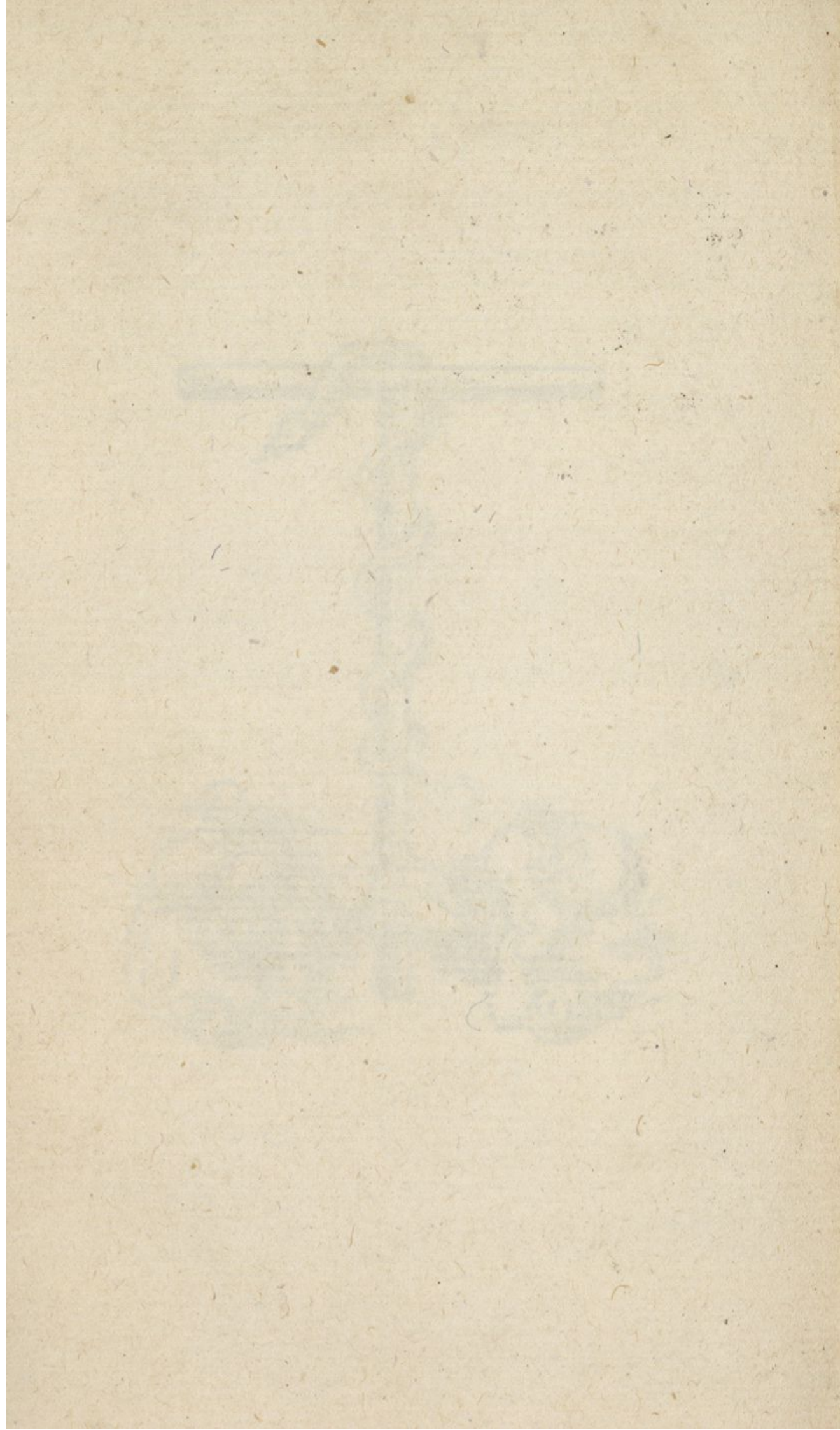
DIALECT. PARTIT. 85

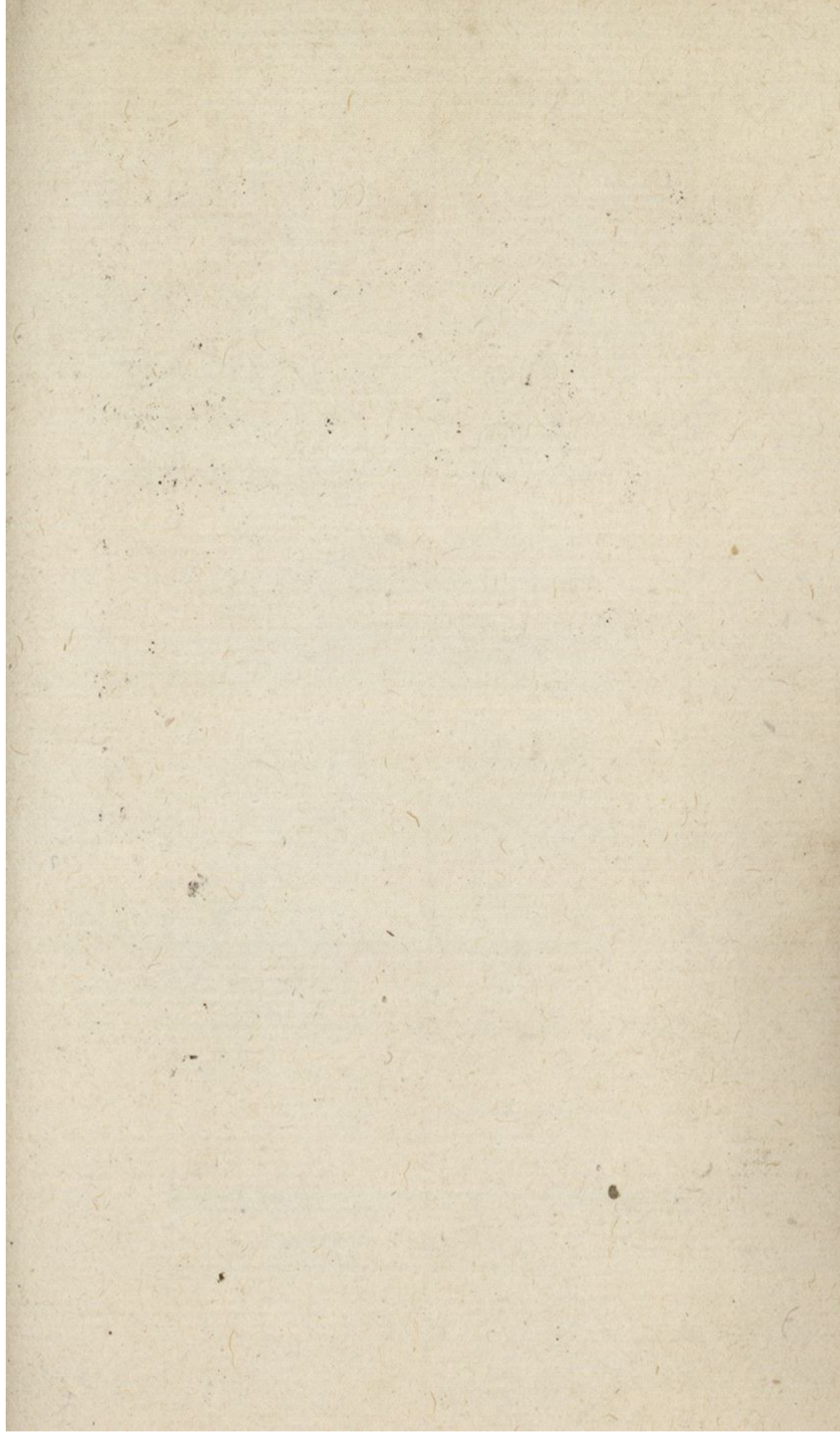
indagandæ, atque æstiman-
dæ veritatis ostendere, ordi-
nem rebus inuentis adferre,
summum in omnibus artiũ
institutis bonum quærere,
huc hominem inuitare, hoc
enim est differere, hoc ra-
tione est vti, hoc hominis
natura expetit, hoc artis
institutio requirit,
hoc sibi deposcit
exercitatio.

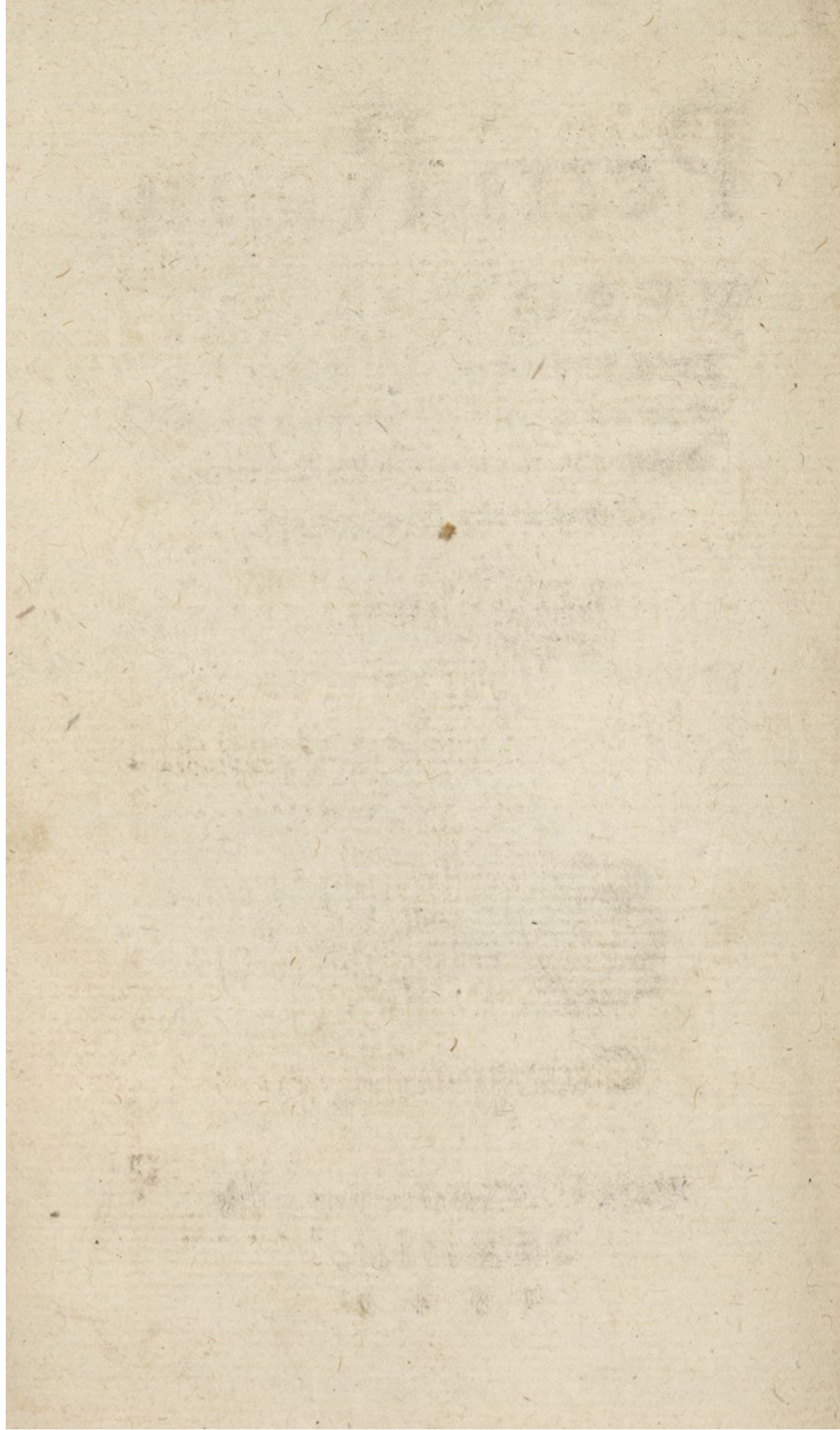
FINIS.

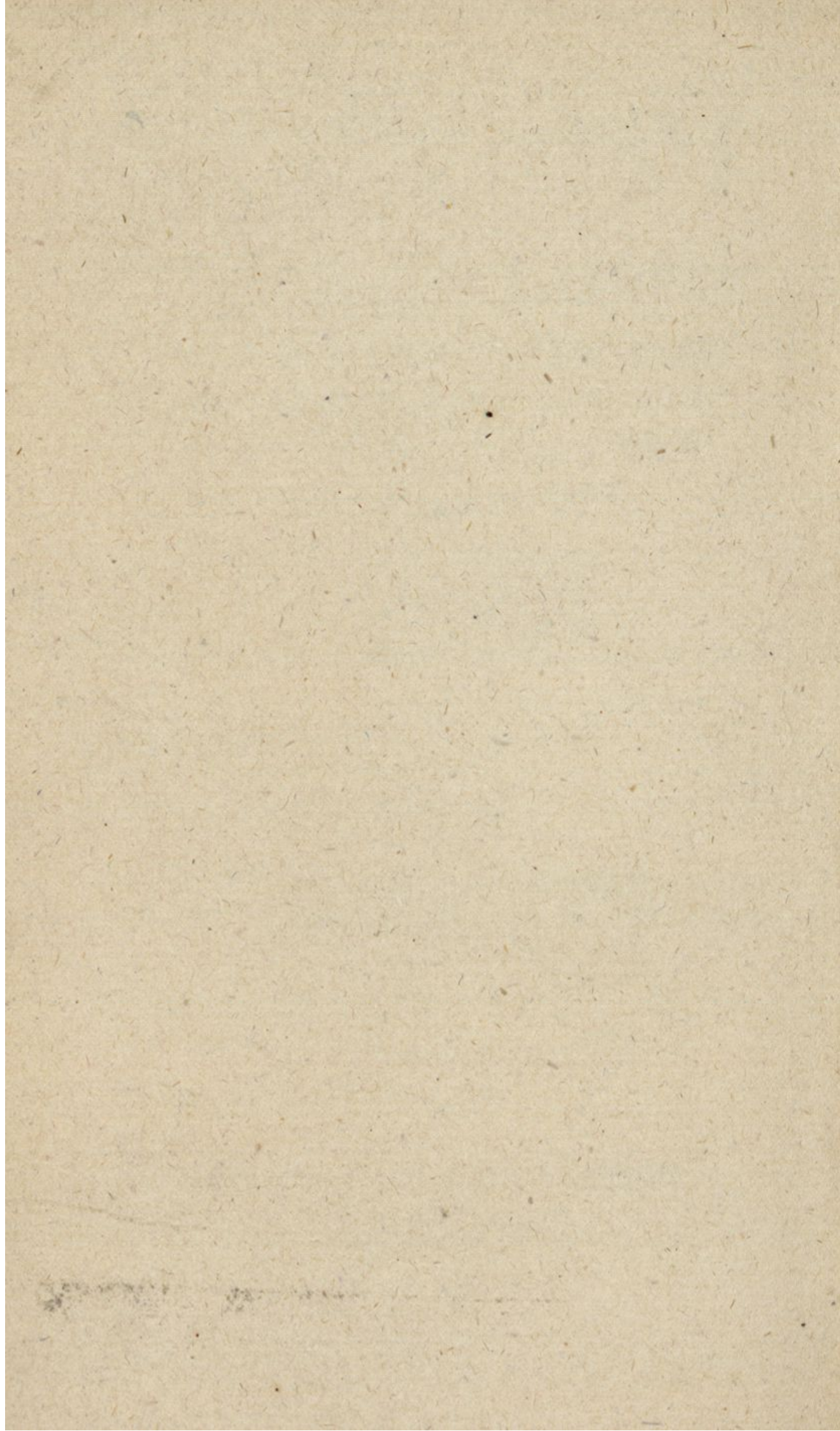

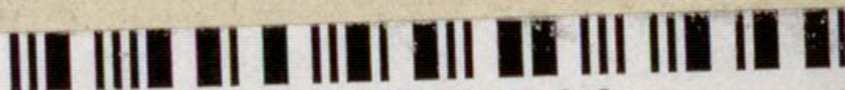

VCM 6= 6485

1156523244

